

Anne Räsänen

Pasi Räsänen

HÄIRINNÄSTÄ MAALITTAMISEEN

Opinnäytetyö

Liiketalouden ammattikorkeakoulututkinto

Tradenomikoulutus, turvallisuusala

2024

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Tutkintonimikkeet	Tradenomi (AMK), turvallisuusala Turvallisuuden ja riskienhallinnan koulutus tradenomi (AMK)
Tekijät	Anne Räsänen ja Pasi Räsänen
Työn nimi	Häirinnästä maalittamiseen
Toimeksiantaja	Joensuun kaupunki
Vuosi	2024
Sivut	63 sivua, liitteitä 9 sivua
Työn ohjaajat	Heli Bergström ja Hanna Iisakkila Rojas

TIIVISTELMÄ

Häirintä ja maalittaminen ovat yleistyneet yhteiskunnassa, ja ne voivat aiheuttaa vakavia seurauksia kohteilleen, erityisesti psyykkisiä ja fyysisiä. Ilmiön ymmärtäminen on tärkeää kehitettäessä parempia tukiverkostoja ja toimintaohjeita niiden ennaltaehkäisyyn ja varautumiseen. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia häirintää ja maalittamista Joensuun kaupungin luottamushenkilöihin kohdistuvana ilmiönä. Opinnäytetyön tavoite oli lisätä Joensuun kaupungin luottamushenkilöiden tietoisuutta häirinnästä ja maalittamisesta ja ilmiöihin liittyvästä lainsäädännöstä. Opinnäytetyö tarjoaa toimeksiantajalle prosessissa nousseita kehittämissuhteita.

Opinnäytetyön viitekehys muodostui kahdesta teoriaosuudesta. Ensin esittelemme aiheeseen liittyvää lainsäädäntöä ja sen jälkeen käsittelemme häirintää ja maalittamista ilmiönä. Opinnäytetyössä oli tärkeä tiedostaa etukäteen, mitä häirintä ja maalittaminen ilmiöinä sisältävät. Tämä auttoi meitä valitsemaan sopivat tutkimusmenetelmät tutkimuskysymysten ratkaisemiseksi.

Opinnäytetyömme toteutimme kvalitatiivisena tapaustutkimuksena. Aineistoa keräsimme sekä laadullisella nettikyselyllä että laadullisella puolistrukturoidulla haastattelulla. Kohderyhmäksi valikoituivat kaikki Joensuun kaupungin luottamushenkilöt. Kyselyllä ja haastatteluilla pyrimme keräämään laadullista tietoa, jotka kertoivat ilmiön monimuotoisuudesta. Aineistot analysoimme käyttämällä teemoittelun ja teoriaohjaavan sisällönanalyysin menetelmiä.

Opinnäytetyö vastasi tutkimuskysymyksiin ja saavutti sille asetetut tavoitteet. Joensuun kaupungin luottamushenkilöiden työympäristön turvallisuutta voidaan parantaa strategisesti tutkimuksen tulosten avulla. Tutkimuksen tulokset tarjoavat konkreettisia toimenpide-ehdotuksia Joensuun kaupungille häirinnän ja maalittamisen hallintaan. Opinnäytetyö tarjoaa tärkeää tietoa paikallisille päättäjille ja auttaa toimeksiantajaa kehittämään toimintamalleja turvallisen päätöksenteon varmistamiseksi.

Asiasanat: maalittaminen, häirintä, vihapuhe, kiusaaminen, sosiaalinen media

Degree titles	Bachelor of Business Administration, Safety and Security Degree Programme in Safety, Security and Risk Management Bachelor of Business Administration
Authors	Anne Räsänen and Pasi Räsänen
Thesis title	From harassment to targeting
Commissioned by	City of Joensuu
Time	2024
Pages	63 pages, 9 pages of appendices
Supervisor	Heli Bergström and Hanna Iisakkila Rojas

ABSTRACT

Harassment and targeting have become increasingly common in society, and they can lead to serious consequences for their targets, particularly psychological and physical ones. Understanding this phenomenon is crucial for developing better support networks and guidelines for prevention and preparedness. The purpose of the thesis was to investigate harassment and targeting as phenomena directed at the elected officials of Joensuu city. The aim of the thesis was to increase awareness among Joensuu city's elected officials about harassment and targeting, as well as the related legislation. The thesis provided the commissioning party with development suggestions that emerged throughout the process.

The framework of the thesis consisted of two theoretical parts. Firstly, we presented relevant legislation related to the topic, followed by an exploration of harassment and targeting as phenomena. It was important in the thesis to pre-conceive what harassment and targeting as phenomena entail, aiding in selecting suitable research methods to address the research questions.

We conducted our thesis as a qualitative case study. Data was collected through both qualitative online surveys and semi-structured interviews. The target group consisted of all elected officials of Joensuu city. Through the survey and interviews, we aimed to gather qualitative information that illustrated the diversity of the phenomenon. The data was analyzed using thematic analysis and theory-guided content analysis methods.

The thesis addressed the research questions and achieved its objectives. The safety of the work environment for Joensuu city's elected officials can be strategically enhanced using the findings of the research. The results of the study offer concrete proposals for action to manage harassment and targeting for Joensuu city. The thesis provides valuable information for local decision-makers and aids the commissioning party in developing strategies to ensure safe decision-making processes.

Keywords: targeting, harassment, hate speech, bullying, social media

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	LAINSÄÄDÄNTÖ	8
2.1	Kunnianloukkaus	9
2.2	Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen	10
2.3	Laiton uhkaus	11
2.4	Vainoaminen.....	12
2.5	Seksuaalinen kajoaminen.....	13
2.6	Seksuaalinen ahdistelu	14
3	HÄIRINTÄ JA MAALITTAMINEN	15
3.1	Häirintä	15
3.1.1	Syrjintä.....	16
3.1.2	Kiusaaminen	17
3.1.3	Vihapuhe.....	17
3.2	Maalittaminen	20
3.2.1	Informaatiovaikuttaminen.....	22
3.2.2	Disinformaatio ja misinformaatio.....	23
3.2.3	Hybridivaikuttaminen.....	24
4	TOIMEKSIANTAJA.....	25
4.1	Joensuun kaupunki.....	25
4.2	Joensuun kaupungin luottamushenkilöt.....	26
5	TUTKIMUSMENETELMÄT JA TUTKIMUSAINEISTO.....	28
5.1	Tutkimusmenetelmät	28
5.2	Aineistonkeruumenetelmät	29
5.2.1	Kysely	30
5.2.2	Haastattelu.....	32
5.3	Aineiston analysointimenetelmät	34
5.3.1	Kysely	34

5.3.2	Haastattelu.....	35
5.4	Opinnäytetyöprosessi	37
6	TULOKSET.....	39
6.1	Kysely	39
6.2	Haastattelu	47
7	POHDINTA	50
7.1	Johtopäätökset	50
7.2	Kehittämisehdotukset	52
7.3	Luotettavuuden arviointi.....	54
8	LOPUKSI	55
	LÄHTEET.....	59

KUVALUETTELO

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake

Liite 2. Teemahaastattelukysymykset

Liite 3. Asiantuntijahaastattelukysymykset

Liite 4. Kyselyn tiedote

1 JOHDANTO

Häirintä ja maalittaminen ovat yhteiskunnassa yleistäviä ilmiöitä ja pahimmillaan ne voivat aiheuttaa kohteille vakavia psyykkisiä ja fyysisiä seurauksia. Uhkailu ja vihapuheet ovat avoimen viestinnän haitallisia ilmentymiä. Näihin haittoihin kuuluvat yhä yleisemmäksi tullut systemaattinen häirintä ja maalittaminen. Erityistä huomiota on kiinnitetty viranomaisiin kohdistuvaan maalittamiseen. (Illman 2020, 9.) Häirinnän ja väkivallan kokeminen voivat aiheuttaa traumaperäistä stressihäiriötä ja muita psyykkisiä reaktioita, jotka voivat vaikuttaa elämänlaatuun ja päivittäiseen toimintakykyyn (Opetushallitus 2024a). Ilmiötä ymmärtämällä voidaan kehittää parempia tukiverkostoja ja toimintaohjeita häirinnän ja maalittamisen ennaltaehkäisyyn ja varautumiseen. Häirinnän ja maalittamisen ilmiöt nousevat usein esille oikeudellisissa kysymyksissä ja niiden tutkiminen voi lisätä tietoisuutta asiasta sekä auttaa löytämään keinoja vähentämään ilmiöiden vaikutusta kohteisiin.

Opinnäytetyömme toimeksiantaja oli Joensuun kaupunki. Joensuu on kotikaupunkimme ja olemme tehneet työmme puolesta jo kymmeniä vuosia yhteistyötä turvallisuusasioissa Joensuun kaupungin kanssa. Joensuun kaupungin valmius- ja turvallisuuspäällikkö Ville Leinonen huolehti toimeksiantajan puolelta opinnäytetyömme ohjauksesta. Ville Leinosen kanssa käydyissä keskusteluissa kävi ilmi Joensuun kaupungin huoli kunnallisiin päättäjiin kohdistuvasta häirinnästä ja maalittamisesta. Opinnäytetyömme aiheena oli Joensuun kaupungin luottamushenkilöihin kohdistuva häirintä ja maalittaminen. Poliittisen päätöksenteon turvaaminen on ollut Joensuun kaupungilla vielä hataralla pohjalla, koska siihen ei ole kohdistunut erityistä uhkaa. Nyt on havaittu heikkoja signaaleja siitä, että häirintä on yleistynyt ja tämä on vaikuttanut poliitikkojen käyttäytymiseen. Opinnäytetyö oli tärkeää toteuttaa, koska turvallisuusympäristö on muuttunut viimeisen kymmenen vuoden aikana uhkaavammaksi. Häirinnän ja maalittamisen tutkiminen herättää laajaa kiinnostusta sekä yhteiskunnallisella että yksilötasolla eri syistä.

Opinnäytetyössä tutkimme häirintää ja maalittamista ilmiönä, avaamme niiden teoreettista viitekehystä sekä selkeytämme häirinnän ja maalittamisen eroja.

Opinnäytetyön tavoite oli lisätä Joensuun kaupungin luottamushenkilöiden tietoisuutta häirinnästä ja maalittamisesta ja ilmiöihin liittyvästä lainsäädännöstä. Tolvasen (2024) mukaan rikoslaissa ei ole maalittamisen määritelmää.

Yleensä maalittaminen rangaistaan vainoamisena, kunnianloukkauksena, laittona uhkauksena, lähestymiskiellon rikkomisena tai viestintärauhan rikkomisena. (Tolvanen 2024.) Koska maalittaminen ei ole yleisesti käytetty termi tieteellisissä julkaisuissa, tutkimushaussa käytimme muita lähellä ilmiötä olevia termejä: seksuaalinen tai sukupuoleen perustuva häirintä, syrjintä, informaatiovaikuttaminen, disinformaatio ja misinformaatio sekä hybrdivaikuttaminen. Tällä tavoin tavoittelimme laajaa näkökulmaa opinnäytetyössä käsiteltäviin ilmiöihin. Lisääntynyt tietoisuus lainsäädännöstä auttaa luottamushenkilöitä ymmärtämään oikeudelliset näkökohdat. Häirintään liittyvää lainsäädäntöä on työturvallisuus-, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolaisissa.

Toteutimme opinnäytetyömme laadullisena tutkimuksena, jossa keräsimme aineistoa Joensuun kaupungin luottamushenkilöille tehdyllä kyselyllä (liite 1) ja haastatteluilla (liite 2). Asiantuntijahaastatteluun (liite 3) vastasi rikosoikeuden professori emeritus Matti Tolvanen. Tolvasen haastattelun sisällyttimme opinnäytetyön teoriaosuuteen. Aineistonkeruumenetelmien avulla tunnistimme ilmiöiden keskeiset havainnot, jotka voivat auttaa Joensuun kaupunkia kehittämään toimintatapojaan ja ennaltaehkäisemään negatiivista ilmiötä tulevaisuudessa. Opinnäytetyössämme nostimme esiin Joensuun kaupungin luottamushenkilöiden kokemuksia häirinnästä ja maalittamisesta. Opinnäytetyömme sisältää luottamushenkilöiden konkreettisia ehdotuksia häirinnän ja maalittamisen ennaltaehkäisemiseksi.

Tutkimusongelmaa pyrimme selvittämään tutkimuskysymyksillä:

- Millaista häirintää tai maalittamista luottamushenkilöihin kohdistuu?
- Milloin häirintä koetaan maalittamiseksi?
- Miten häirintä tai maalittaminen vaikuttaa päätöksentekoon?
- Miten häirintää ja maalittamista voidaan ennalta estää ja miten siihen voidaan varautua?

Opinnäytetyömme aihe rajattiin Joensuun kaupungin luottamushenkilöihin.

Rajauksen tekeminen pelkästään luottamushenkilöihin perustui erityisesti kaupungin johtamis- ja päätöksentekorakenteisiin, mikä mahdollisti tarkemman ja

syvällisemmän tarkastelun häirinnän ja maalittamisen ilmiöistä tässä kontekstissa. Tutkimalla häirinnän ja maalittamisen ilmiöitä Joensuun kaupungin luottamushenkilöiden keskuudessa, voitiin paikallistaa kaupunkikohtaisia riskitekijöitä ja kehittää kohdennettuja toimenpiteitä ilmiöiden ennalta ehkäisemiseksi ja hallitsemiseksi. Aiheen rajaaminen auttoi tunnistamaan luottamushenkilöiden mahdollisia haasteita ja luomaan toimintamalleja, jotka tukevat heidän työtään sekä edistävät turvallista ja tehokasta päätöksentekoprosessia. Opinnäytetyömme tulosten perusteella laaditut toimenpide-ehdotukset toimivat konkreettisina työkaluina Joensuun kaupungille.

Työn ulkopuolelle jätimme yleisesti Joensuun kaupungin työntekijät. Rajaus oli syytä tehdä, koska työntekijöiden kirjo ja kenttä olisi ollut liian laaja kokonaisuus. Tämä olisi tehnyt tutkimuskentästä monimutkaisen, mikä olisi vaikeuttanut aiheen syvällistä käsittelyä ja johtopäätösten tekemistä. Toisaalta kaikkien työntekijöiden mukaan ottaminen olisi tuonut meille lisää aineistoa ja lisätietoa häirinnän ja maalittamisen ilmiöistä eri työtehtävissä.

Opinnäytetyössä perehdyttiin ensin luvuissa 2 ja 3 tutkimusaiheen teoreettiseen viitekehykseen, joissa esitellään ilmiöihin liittyvä lainsäädäntö ja niiden teoria. Luvussa 4 esitellään toimeksiantaja ja Joensuun kaupungin luottamushenkilöorganisaatio. Luvussa 5 käsitellään käytettyjen tutkimusmenetelmien teoriaa sekä tarkastellaan, kuinka opinnäytetyön empiirisen aineiston kerääminen ja analysointi toteutettiin. Samassa luvussa esitetään opinnäytetyön prosessi. Prosessikuvauksen jälkeen luvussa 6 esitetään opinnäytetyön tulokset aineistonkeruumenetelmittäin ja tehdään yhteenveto tuloksista. Luvussa 7 tehdään tulosten pohjalta johtopäätökset ja esitetään kehittämissuhteet. Samalla pohditaan kriittisesti opinnäytetyön luotettavuutta. Lopuksi luvussa 8 reflektoidaan opinnäytetyön onnistumista ja sen hyödyistä toimeksiantajalle ja opinnäytetyöntekijöille.

2 LAINSÄÄDÄNTÖ

Luvussa 2 esitellään häirintään ja maalittamiseen liittyvää lainsäädäntöä. Lainsäädännön alaluvuissa kuvataan lakipykälien keskeiset käsitteet ja määritel-

mät sekä mahdolliset seuraamukset. Rikosnimikkeiden tarkastelu avaa mahdollisuuden arvioida ilmiön rikosoikeudellista merkitystä. Tarkastelun tukena käytetään lainsäädännöstä kirjoitettua teoriaa.

Häirintää koskevat määritelmät löytyvät työturvallisuuslaista, yhdenvertaisuuslaista, tasa-arvolaista ja rikoslaista. Työturvallisuuslain 28 §:n mukaan työnantajalla on velvollisuus puuttua terveydelle haitalliseen tai vaaralliseen häirintään tai epäasialliseen kohteluun työpaikalla. Työnantajan tulee käyttää kaikkia mahdollisia keinoja epäkohdan poistamiseksi ja varmistaa työntekijöiden turvallisuuden ja hyvinvoinnin. (Työturvallisuuslaki 23.8.2002/738, 19. §.) Yhdenvertaisuuslain 14 §:n mukaan henkilön ihmisarvoa tahallisesti tai tosiasiallisesti loukkaava käyttäytyminen katsotaan häirinnäksi, mikäli se liittyy 8 §:n 1 momentissa mainittuun syyhyn ja synnyttää henkilöä halventavan, nöyryyttävän, uhkaavan, vihamielisen tai hyökkäävän ilmapiirin. Työnantajan toiminta tulkitaan syrjinnäksi, jos hän saa tiedon työntekijän kohtaamasta häirinnästä eikä ryhdy tarvittaviin toimiin sen lopettamiseksi. (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014, 14. §.)

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolakien nojalla kielletään häirintä ja syrjintä sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun perusteella. Häirintä on määritelty näissä laeissa syrjiväksi toiminnaksi, jonka tavoitteena on edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Lait asettavat velvoitteita eri toimijoille näiden tavoitteiden edistämiseksi, ja ne koskevat laajasti sekä yksityistä että julkista toimintaa. (Autio 2022, 36.) Rikoslaisissa ei ole erikseen määriteltyä maalittamista koskevaa rikosnimikettä, vaan tällainen toiminta voi käsittää useita eri rikoksia, joita voidaan soveltaa tilanteen mukaan. Näitä rikoksia voivat olla vainoaminen, yksityiselämän loukkaaminen, laitton uhkaus, identiteettivarkaus tai rikos, joka kohdistuu viranomaisiin. (Meri 2023.)

2.1 Kunnianloukkaus

Rikoslain 24 luvun 9 §:n kunnianloukkaus ja sen törkeä muoto 10 §:n ovat olennaisia häirinnän ja maalittamisen tunnistamisessa. Maalittamisen keskeinen osa on kohteen halventaminen, mikä asettaa kunnianloukkauksen keskeiseen asemaan rikosoikeudellisessa arvioinnissa. (Illman 2020, 40.) Rikoslain

kunnianloukkauspykälän mukaan yksilö, joka levittää valheellista tietoa tai halventaa toista, aiheuttaen tälle haittaa tai kärsimystä, syyllistyy kunnianloukkaukseen ja hänet voidaan asettaa sakkorangaistukseen. Pykälän 3 momentissa määritellään, että tiettyjen julkisten asioiden arvostelua ei luokitella kunnianloukkaukseksi, ellei se ylitä hyväksyttävää rajaa. Pykälän 4 momentissa todetaan, että merkittävien asioiden käsittelyssä esitetyt ilmaisut eivät ole kunnianloukkauksia, jos ne ovat hyväksyttäviä sisällön, oikeuksien ja muiden olosuhteiden huomioon ottaen. (Rikoslaki 19.12.1889/39, 24. luku 9. §.)

2.2 Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen

Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen rikoslain 24 luvun 8 § ja sen törkeän muodon mukainen toiminta muodostavat kunnianloukkauksen tapaan keskeisen osan maalittamisessa. Tämä käytäntö nähdään yhtenä maalittamisen välitavoitteena ja strategiana, jonka avulla tekijät pyrkivät mustamaalamaan kohteen julkisesti ja saamaan hänet näyttämään negatiivisessa valossa suuren yleisön edessä sekä edistämään joukkoistamista laajemmin yhteiskunnassa. (Tolvanen 2023.) Perustuslain mukaan jokaisella on oikeus turvattuun yksityiselämään. Tämä oikeus sisältää yksilön vapauden ja koskemattomuuden omassa elämässään, sekä suojan henkilökohtaiselle vapaudelle, kunnialle ja yksityisyydelle. (Suomen perustuslaki 817/2018, 10. §.)

Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen -pykälän mukaan tekijä, joka esittää toisen yksityiselämästä tietoa, vihjauksen tai kuvan joukkotiedotusvälineitä käyttäen tai muulla tavoin, aiheuttaen toiselle vahinkoa, kärsimystä tai häneen kohdistuvaa halveksuntaa, voidaan tuomita sakkoon. Pykälän 2 momentissa mainitaan, että tällaista tiedon levittämistä ei pidetä rikoksena, jos kyseessä on yksityiselämää koskevan tiedon, vihjauksen tai kuvan esittäminen politiikassa, elinkeinoelämässä tai julkisessa virassa tai tehtävässä toimivasta henkilöstä, jos se on tarpeen yhteiskunnallisesti merkittävän asian käsittelemiseksi. Pykälän 3 momentissa todetaan, että yksityiselämää loukkaava tiedon levittämistä ei myöskään pidetä rikoksena, jos kyseessä on yleiseltä kannalta merkittävän asian käsittelemiseksi esitetty ilmaisu, jos sen sisältö ja olosuhteet eivät selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä. (Rikoslaki 24. luku 8. §.)

Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen, kuten kunnianloukkaus, ovat yleisiä muotoja sosiaalisessa mediassa esiintyvistä kiusaamisesta. Sosiaalisessa mediassa tiedon jakaminen on helppoa ja se leviää nopeasti suurelle yleisölle. Tämän seurauksena tieto voi nopeasti päätyä joukkotiedotusvälineisiin. Toisin kuin kunnianloukkauksessa, yksityiselämää loukkaava tiedon levittämisessä tiedon tulee olla aina totuudenmukaista. Tämä voi sisältää esimerkiksi kuvia, videoita tai kirjoituksia sosiaalisessa mediassa. Suljetuissa ryhmissä tapahtuva viestittely voi täyttää teon tunnusmerkit, jos vastaanottajia on riittävästi. Yksityiselämää loukkaava tiedon levittämistä arvioitaessa puhutaan yleensä sakkorangaistuksista yksittäisinä rikoksina, kun taas maalittamisen näkökulmasta korostuvat rikosoikeudellisen vastuun epäsuhta. Maalittamisessa kohteelle aiheutuva vahinko on usein jo tapahtunut ennen rikosoikeudellisia toimenpiteitä. (Forss 2014, 201.)

2.3 Laiton uhkaus

Rikoslain 25 luvun 7 §:n mukainen laiton uhkaus tapahtuu silloin, kun henkilö esimerkiksi uhkaa toista kohottamalla aseensa tai uhkaamalla toista rikoksella niin, että uhkaa kokevalla on perusteltu syy pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa. Tekijä voi saada sakkorangaistuksen tai enintään kahden vuoden vankeusrangaistuksen laittomasta uhkauksesta, ellei teosta ole määrätty ankarampaa rangaistusta muissa laeissa. (Rikoslaki 25. luku 7. §.) Laittomaan uhkaukseen liittyy uhkaus rikoksesta, joka kohdistuu henkilökohtaiseen turvallisuuteen tai omaisuuteen. Uhkausta vastaanottavalla on oltava perusteltu pelko. Pelon tulee olla aiheellista uhkausta kokevan henkilön subjektiivisesta näkökulmasta, vaikka objektiivisesti arvioituna uhkaus ei olisi vaarallinen. (Kanerva 2022, 26.)

Suomessa laittomasta uhkauksesta tuli virallisen syytteen alainen rikos 1.10.2021 alkaen, jos teko kohdistuu työtehtävän tai julkisen luottamustehtävän hoitoon (Meri 2023). Aiemmin asianomistajan oli yleensä itse esitettävä rangaistusvaatimus, mutta lakimuutoksen seurauksena syyttäjä voi nyt nostaa syytteen. Syyttäjä voi nostaa syytteen laittomasta uhkauksesta, jos teko on kohdistunut henkilöön asiakaspalvelu- tai hallintotehtävissä, terveydenhuollon ja sosiaalialan työssä, kaupallisessa työssä, opetustehtävissä tai oikeus- ja

poliisihallinnossa. Säännös kattaa uhkailun, joka kohdistuu tutkijoihin, toimittajiin tai taiteilijoihin. Tekopaikalla, olipa se uhrin työpaikka, sähköposti tai sosiaalinen media, ei ole merkitystä. (Finlex 2021.) Sosiaalisen median vaikutuksesta erityisesti työtehtävien perusteella työntekijöihin, virkamiehiin ja julkisuudessa toimiviin henkilöihin kohdistuva häirintä, väkivallalla uhkailu ja muu rikollinen käytös ovat lisääntyneet. Laiton uhkaus ilmenee maalittamisessa suorana ja konkreettisenä toimintana. Maalittamisessa keskiössä ei välttämättä ole suora ja konkreettinen uhka hengelle tai terveydelle. Sen sijaan paine kasvaa järjestelmällisesti ja hallitsemattomasti uhria kohtaan, mikä lopulta luo olosuhteet, jotka voivat rinnastua hengen ja/tai terveyden uhkaan. (Tolvanen 2024.)

2.4 Vainoaminen

Vainoaminen, joka määritellään rikoslain 25 luvun 7 a §:ssä on teko, jossa henkilö toistuvasti uhkaa, seuraa, tarkkailee, ottaa yhteyttä tai muulla vastaavalla tavalla oikeudettomasti vainoaa toista niin, että se aiheuttaa vainotussa pelkoa tai ahdistusta. Tekijä voidaan tuomita vainoamisesta sakkorangaistukseen tai enintään kahteen vuoteen vankeutta, ellei teosta ole määrätty yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta muualla laissa. (Rikoslaki 25. luku 7a. §.) Vuodesta 2014 lähtien vainoaminen on ollut rikos, joka on virallisen syytteen alainen. Vainoamisen tunnusmerkistössä keskeistä on uhkaaminen, joka voi kohdistua uhriin tai tämän omaisuuteen. Vainoaminen ei ole yksittäinen yhteydenotto, vaan se koostuu useista osateoista, jotka yhdessä muodostavat tilanteen, joka merkittävästi häiritsee henkilön elämää. Osatekojen on muodostettava yhtenäinen kokonaisuus täyttääkseen rikoksen tunnusmerkit. (Karnerva 2022, 27.)

Sosiaalisen median kasvaneen merkityksen myötä vainoamisen tekotavat ovat monipuolistuneet. Yhteydenotot eivät enää rajoitu yleisillä paikoilla tapahtuvaan seuraamiseen tai puheluihin, vaan ne voivat tapahtua eri sosiaalisen median alustoilla. Toistuvat yhteydenotot, jotka liittyvät vainoamiseen, voivat aiheuttaa pelkoa, ahdistusta ja rajoittaa henkilön vapautta. Todennäköisesti vainoaminen tapahtuu henkilöiden välillä, jotka tuntevat toisensa. On tärkeää erottaa vainoaminen ja maalittaminen, sillä niillä on olennaisia eroja, kuten tekijän ja uhrin välinen suhde sekä aktiivisen ja passiivisen toiminnan muodot.

Vainoamisessa pyritään usein tekemään uhri tietoiseksi tekijästä, kun taas maalittamisessa tavoitteena on poistaa aktiivinen tekijä luomalla ympäristö, joka mahdollistaa järjestelmällisen häirinnän. Vainoaminen on suoraa ja aktiivista toimintaa, kun taas maalittamisessa keskitytään usein henkilön tekemiin tai julkisiin kannanottoihin. (Tolvanen & Silvennoinen 2023, 15–19.)

2.5 Seksuaalinen kajoaminen

Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä on tasa-arvolaisissa tarkoitettua syrjintää. Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan kaikkia ilmaisukeinoja, olivat ne sanallisia, sanattomia tai fyysisiä, joiden luonteena on epäasiallinen käytös, joka loukkaa toisen henkistä tai fyysistä koskemattomuutta. (Tasa-arvoaltuutettu s.a.) Seksuaalinen kajoaminen määritellään rikoslain 20 luvun 3 §:ssä. Kyseessä on teko, jossa henkilö koskettelemalla tai muulla tavoin saa toisen henkilön osallistumaan seksuaaliseen tekoon vastoin tämän tahtoa tai saa hänet ryhtymään sellaiseen tekoon, joka loukkaa olennaisesti hänen seksuaalista itsemääräämisoikeuttaan. Tekijä voidaan tuomita vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi vankeuteen. Pykälän 2 momentin mukaan henkilön osallistumista seksuaaliseen tekoon ei pidetä vapaaehtoisena, jos hän ei ole selvästi ilmaissut suostumustaan, hänet on pakotettu tekoon käyttämällä väkivaltaa tai uhkausta, tai hän ei kykene ilmaisemaan tahtoaan esimerkiksi tiedottomuuden, sairauden, vammaisuuden, pelkotilan, päihtymyksen, heikentyneen tajunnan, tilanteen äkillisyyden tai jonkin muun vastaavan syyn vuoksi. Teon yritys on rangaistavaa. (Rikoslaki 20. luku 3. §.)

Seksuaalisen kajoamisen arvioinnissa tulee huomioida teon luonne, osapuolten suhde ja muut kontekstuaaliset tekijät. Lyhytaikainen ja ohimenevä teko voidaan tulkita seksuaaliseksi ahdisteluksi. Lyhytkestoinen teko voi merkittävästi loukata seksuaalista itsemääräämisoikeutta, jos se sisältää voimakasta seksuaalista toimintaa, kuten sukuelinten voimakasta koskettelua. Seksuaalinen kajoaminen voi tapahtua fyysisesti tai eri viestintävälineiden välityksellä. Jos tekijä saa uhrin vastentahtoisesti osallistumaan tekijän seksuaaliseen tyydyttämiseen tai suorittamaan seksuaalisen teon tekijän tai kolmannen osapuolen kanssa, kyseessä on seksuaalinen kajoaminen. (HE 13/2022 vp, 108–109.)

Törkeän seksuaalisen kajoamisen tunnusmerkistön täyttymiseen vaaditaan, että seksuaalisessa kajoamisessa täyttyy ainakin yksi ankaroittamisperusteesta. Ankaroittamisperusteet ovat henkilöön kohdistuvan väkivallan käyttö tai uhkaaminen, rikoksentekijöiden lukumäärän tai muun syyn vuoksi aiheutettu erityisen tuntuva henkinen tai ruumiillinen kärsimys, rikoksen tekeminen erityisen nöyryyttävällä tavalla tai sen kohdistuminen kahdeksaatoista vuotta nuorempaan lapseen. Teosta voidaan tuomita vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi. Teon yritys on rangaistavaa. (Rikoslaki 20. luku 4. §.)

2.6 Seksuaalinen ahdistelu

Rikoslain 20 luvun 6 § seksuaalinen ahdistelu on asianomistajarikos. Tekijä syyllistyy seksuaaliseen ahdisteluun, jos hän koskettelemalla tai muulla vastaavalla tavalla, esimerkiksi sanallisesti, viestin tai kuvan lähettämällä, kuvan ottamisella tai itseään paljastamalla, tekee toiselle seksuaalisen teon, joka loukkaa tämän seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Teosta voidaan määrätä rangaistukseksi sakko tai vankeutta enintään kuusi kuukautta, ellei teosta ole määrätty ankarampaa rangaistusta rikoslain 20 luvussa. (Rikoslaki 20. luku 6. §.) Seksuaaliseen ahdisteluun voi syyllistyä myös muilla tavoin kuin fyysisesti koskettelemalla. Pykälän 1 momentin 1 kohdassa mainittu koskettelu voi sisältää esimerkiksi toisen henkilön sivelemistä, puristelua tai taputtelua. Rangaistavana tekona pidetään erityisesti koskettelua, joka kohdistuu ruumiinosaan, jota pidetään seksuaalisesti merkityksellisenä, kuten kaulaan, takapuoleen ja rintoihin. Seksuaalinen ahdistelu voi muodostua silloin, kun muun ruumiinosan kosketteluun liittyy sanallista seksuaalista toimintaa. Teolta edellytetään tiettyä intensiivisyyttä. Lakimuutos laajentaa seksuaalisen ahdistelun käsitettä koskemaan erityisesti tietyn ruumiinosan koskettelua ja siihen liittyvää sanallista seksuaalista toimintaa. (HE 13/2022 vp, 116.)

Seksuaalinen ahdistelu pykälän 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja seksuaalisia tekoja voivat olla esimerkiksi ei-toivotun kuvan sukupuolielimestään lähettäminen toiselle henkilölle. Seksuaalista ahdistelua voi ilmetä esimerkiksi toisen ulkonäön seksuaalisena kommentointina julkisella paikalla tai toisen seuraaminen sukupuoliyhteyttä ehdotellen. Lainsäädännön muutos ottaa paremmin huomioon erilaiset ahdistelumuodot, jotka voivat tapahtua fyysisen kosketteluun

lisäksi virtuaalisessa tai verbaalisessa ympäristössä. (HE 13/2022 vp, 117–118.) Vilkan (2011, 35) mukaan tekoja voidaan pitää seksuaalisena häirintänä, mikäli ne ovat luonteeltaan seksuaalisia tai seksuaalisesti värittyä käytöstä. Fyysinen koskettelu sekä ehdotukset tai vaatimukset seksuaalisesta kanssakäymisestä luetaan seksuaalisen häirinnän piiriin. (Vilkka 2011, 35).

3 HÄIRINTÄ JA MAALITTAMINEN

Opinnäytetyön luvussa 3 käsitellään ilmiöiden häirintä ja maalittaminen teoriaa ja palataan hieman lainsäädäntöön. Alaluvuissa tarkastellaan näiden ilmiöiden taustoja, syitä, ilmenemismuotoja ja vaikutuksia yksilöihin ja yhteiskuntaan. Luvussa syvennytään erilaisiin teoreettisiin lähestymistapoihin näiden ilmiöiden ymmärtämiseksi ja analysoimiseksi. Ilmiöihin perehdytään eri näkökulmista ja teoreettisten viitekehysten avulla pyritään hahmottamaan häirinnän ja maalittamisen monimutkainen luonne sekä niiden vaikutukset nykypäivän yhteiskunnassa.

3.1 Häirintä

Häirintä on laissa kiellettyä syrjintää, joka määritellään käyttäytymiseksi, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön ihmisarvoa. Häiritsevällä käyttäytymisellä luodaan kiellettyyn syrjintäperusteeseen, kuten esimerkiksi seksuaaliseen suuntautumiseen, alkuperään tai vammaisuuteen, liittyvä halventava, nöyryyttävä, uhkaava, vihamielinen tai hyökkäävä ilmapiiri. (Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2020.) Rikosoikeuden professori emeritus Matti Tolvasen (2024) mukaan ”häirintä on monimuotoisempaa ja sitä voidaan harjoittaa myös kasvokkain”. Häirintä voi viitata monenlaisiin tilanteisiin. Epäasiallinen kohtelu käsittää toisen henkilön lain, yleisen hyvän tavan tai omien työvelvollisuuksien vastaisen kohtelun tai toiminnan työympäristössä. Se voi ilmetä järjestelmällisenä ja jatkuvana käyttäytymisenä, mutta myös yksittäinen tapah-tuma voi olla kyseessä. Epäasiallisen kohtelun kohteeksi voi joutua kuka tahansa työyhteisön jäsen. (Työturvallisuuskeskus s.a.) Häirintä voi ilmetä puhuttuna sanana, ihmisarvoa loukkaavan materiaalin esillepanona tai sen jakamisena. Yleisesti ottaen häirintä voi liittyä erilaisiin toimintoihin, kuten seksuaaliseen häirintään, kiusaamiseen, uhkailuun tai muuhun ei-toivottuun käytökseen. (Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2020.)

Häirinnän rajat voivat joskus olla vaikeasti määriteltävissä. Vaikka häirintä yleensä on tahallista toimintaa, siihen voi syllistyä myös tahattomasti. Tahattomuus ei kuitenkaan vähennä teon moitittavuutta. Häirintää arvioidaan sen perusteella, miten jokaisen harkintakykyisen ihmisen pitäisi ymmärtää tilanne. Toisin sanoen odotetaan, että jokainen tuntee tietynlaiset käyttäytymissäännöt ja osaa noudattaa niitä. (Hyttinen & Korte 2019, 123.) Häirintä voi kattaa laajan kirjon epätoivottuja toimia, jotka aiheuttavat fyysistä, henkistä tai emotionaalista haittaa yksilölle tai ryhmälle. Häirintä voi ilmetä erilaisissa muodoissa, kuten sanallisena, fyysisenä, sosiaalisena tai digitaalisena. Häirintä saatetaan tulkita yksilön "oikeutena", mikä heijastaa vääristynyttä käsitystä sananvapaudesta. Tässä tapauksessa sananvapautta väärinkäytetään toisen vaientamiseksi, mikä on selvästi ristiriidassa sananvapausidean kanssa. (Tolvanen 2024.)

3.1.1 Syrjintä

Syrjintänä käsitetään se, kun henkilöä kohdellaan huonommin jonkin henkilökohtaisen ominaisuuden perusteella. Yhdenvertainen kohtelu on jokaisen oikeus, ja syrjintä on kielletty useissa kansallisissa laeissa, kuten yhdenvertaisuus- ja rikoslaissa sekä kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Yhdenvertaisuuslain 8 §:n mukaan ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella (Yhdenvertaisuuslaki 8. §). Yhdenvertaisuuslain mukaan syrjintä voi olla välitöntä, välillistä tai esimerkiksi kohtuullisten mukautusten epäämistä vammaisilta henkilöiltä. Häirintä ja ohjeet tai käskyt syrjiä ovat kiellettyjä yhdenvertaisuuslaissa. Yhdenvertaisuuslain syrjintäkielto kattaa laajasti kaiken yksityisen ja julkisen toiminnan, lukuun ottamatta yksityis- ja perhe-elämään liittyvää toimintaa ja uskonnonharjoittamista. (Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2020.)

Syrjintä on ristiriidassa modernin yhteiskunnan keskeisten arvojen kanssa ja se uhkaa demokratiaa, joka perustuu kaikkien yhdenvertaisuuteen sukupuolesta, etnisestä alkuperästä tai varallisuudesta riippumatta. Demokraattinen yhteiskunta korostaa kaikkien kansalaistensa yhtäläistä ihmisarvoa, kun taas

autoritaariset yhteiskunnat eivät tee niin. Tasa-arvo ja syrjimättömyys sisältyvät ihmisoikeuksien peruseriaatteisiin: kaikilla tulee olla samat ihmisoikeudet ilman poikkeuksia. Universaalit ihmisoikeudet perustuvat oikeuteen tasa-arvoisesta kohtelusta lain edessä ja suojaan syrjintää vastaan, mikä on olennainen osa kansallisia oikeusjärjestelmiä. Syrjinnän kieltäminen pyrkii estämään mielivaltaisuutta päätöksenteossa ja vahvistamaan sen ennustettavuutta sekä asiansaisten osallisuutta siinä. (Makkonen 2003, 3.)

3.1.2 Kiusaaminen

Yleinen määritelmä kiusaamiselle on, että se tapahtuu tahallisesti ja on toistuvaa harmin tai haitan aiheuttamista yhteen ja samaan yksilöön. Usein kuvataan, että kiusatulla on vaikeuksia puolustautua tilanteessa. (Opetushallitus 2024b.) Kiusaaminen on toisen ihmisen toistuvaa huonoa kohtelua, mikä tarkoittaa lain tai hyvän tavan vastaisia tekoja tai käyttäytymistä. Kiusaaminen on aina vakava asia ja sitä voi tapahtua monin eri tavoin, mikä vaikeuttaa sen havaitsemista ja tunnistamista. Se voi äärimmillään olla tietoista, jatkuvaa ja järjestelmällistä epäoikeudenmukaista toimintaa. Pitkään jatkuessaan kiusaaminen voi vaarantaa henkilön terveyden. (Oulun yliopisto s.a. 6–7.)

Työpaikkakiusaaminen voi ilmetä monilla eri tavoilla. Henkilön onnistumismahdollisuuksia työssä voidaan rajoittaa esimerkiksi antamalla hänelle epämieluisia tai liian vaikeita tehtäviä, kyseenalaistamalla hänen pätevyytensä tai estämällä hänen urakehitystään. Sosiaalisia suhteita voidaan rajoittaa esimerkiksi kohtelemalla henkilöä kuin ilmaa tai siirtämällä hänet erillään oleviin työtiloihin. Kiusaamisessa voidaan loukata henkilön mainetta ja sosiaalista asemaa levittämällä juoruja ja puhumalla hänestä pahaa selän takana. Henkilön mielipiteiden esittämistä voidaan estää keskeyttämällä hänet, huutamalla tai loukkamalla toistuvasti. Kiusaamiseen voi kuulua uhkailua ja henkistä sekä fyysistä väkivaltaa. (Oulun yliopisto s.a., 6–7.)

3.1.3 Vihapuhe

Vihapuhe muodostaa yhden ilmiön, joka on vailla erillistä rangaistussääntöä. Yhteiskunnan päättäjät ovat reagoineet vihapuheeseen jo useiden vuosien ajan, tunnistaen sen toiminnan haitalliseksi ja levottomuutta lietsovaksi ilmapii-

riksi, joka lopulta ruokkii itse itseään. Oikeusministeriö on ottanut kantaa vihapuheeseen sekä sen eroihin maalittamisen kanssa, pyrkien hahmottamaan näiden kahden ilmiön väliset rajat. (Aaltonen 2022.) Vihapuheen määrittely on monitahoinen ja Oikeusministeriö on nostanut esille sen eri ulottuvuudet. Vihapuhe ilmenee viestintänä, joka levittää tai lietsoo vihaa yksittäistä ihmistä tai ihmisryhmää vastaan henkilöön liittyvän syyn perusteella. Viestintä voi ilmetä monin eri tavoin: puhe, eleet, kirjoitukset, kuvat, symbolit, musiikki, piirroksot tai elokuvat. Vihapuhe on laaja käsite, joka kattaa kaikenlaisen vihamielisen ja syrjivän kielenkäytön, kun taas maalittaminen on vihapuheen erityismuoto, jossa yksittäinen henkilö tai ryhmä on kohteena systemaattiselle ja aggressiiviselle hyökkäykselle. (Yhdenvertaisuusvaltuutettu s.a.)

Vihapuhe voi saavuttaa rikosoikeudellisen aseman, jos se täyttää jonkin rikoksen tunnusmerkistön. Rangaistava vihapuhe voi kohdistua yhteen henkilöön, jolloin se voi ilmetä esimerkiksi kunnianloukkauksena tai laittomana uhkauksena. Jos vihapuhe kohdistuu ihmisryhmään, sen voi luokitella kiihottamiseksi kansanryhmää vastaan. (Aaltonen 2022.) Sananvapaus on perusoikeus, joka antaa yksilöille oikeuden ilmaista mielipiteensä ja jakaa tietoa ilman ennakkorajoituksia. Vihapuhe puolestaan on aggressiivista, syrjivää tai halventavaa kielenkäyttöä, joka kohdistuu yleensä tiettyä ihmisryhmää tai yksilöä kohtaan ja voi loukata tai vahingoittaa näitä. Sananvapaus on laajempi käsite, joka turvaa oikeuden ilmaista itseään, kun taas vihapuhe on sananvapauden väärinkäyttöä, joka voi aiheuttaa haittaa ja vahinkoa toisille. (Neuvonen 2015, 22–28.) Huomioitavaa on, että viranomaisten päätöksiä saa arvostella. Arvostelu tarkoittaa, että virassa toimivan henkilön on siedettävä kritiikkiä, joka kohdistuu hänen työtehtäviinsä. Kova ja ilkeästi ilmaistu kritiikki tai erilainen mielipide voi olla täysin hyväksyttävää viranomaisen kritisointia. (Rikoslaki 24. luku 9. § mom. 3.)

Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen ja Suomen perustuslain mukaan jokaisella on oikeus ilmaista mielipiteensä ilman ennakkorajoituksia sananvapauden nimissä (European Convention on Human Rights 4.11.1950, 10. artikla). Sananvapaus ei kuitenkaan oikeuta loukkaamaan muiden perusoikeuksia tai ihmisarvoa (Yhdenvertaisuusvaltuutettu s.a). Suomen perustuslain 12 § vahvistaa sananvapauden jokaiselle kuuluvana perusoikeutena, jota ei voida ennalta rajoittaa, kuten sensuurilla. Sananvapaus sisältää oikeuden ilmaista,

julkaista ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä ilman ennakkorajoituksia. Tarkemmat ohjeet sananvapauden käytöstä annetaan lailla. Lain avulla voidaan asettaa rajoituksia esimerkiksi lasten suojelemiseksi koskien kuvallista materiaalia. Julkiset asiakirjat ja tallenteet ovat lähtökohtaisesti julkisia, ellei niiden julkisuutta ole erityislain perusteella rajoitettu välttämättömistä syistä. Jokaisella on oikeus saada tietoa julkisista asiakirjoista ja tallenteista. (Suomen perustuslaki 12. §.)

Vihapuhe voi olla ristiriidassa yhdenvertaisuus- tai tasa-arvolaisissa määriteltyjen syrjinnän muotojen kanssa. Yhdenvertaisuuslain 14 §:n 1 momentin mukaan ihmisarvoa tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukkaava käyttäytyminen muodostaa häirinnän, jos se liittyy syyhyn, joka on mainittu lain 8 §:n 1 momentissa (Yhdenvertaisuuslaki 14. §). Tässä yhteydessä häirinnällä tarkoitetaan sellaista käyttäytymistä, joka luo henkilöä halventavan, nöyryyttävän, uhkaavan, vihamielisen tai hyökkäävän ilmapiirin (Aaltonen 2022). Euroopan neuvoston ministerikomitean suosituksessa määritellään vihapuheena ilmaisut, jotka levittävät, yllyttävät, edistävät tai oikeuttavat rotuvihaa, muukalaisvihaa, antisemitismiä tai muita vihaa, jotka perustuvat suvaitsemattomuuteen. Tähän sisältyvät seuraavat ilmiöt: vihamielinen kansallismielisyys, etnosentrisyys, syrjintä ja vihamielisyys vähemmistöjä, maahanmuuttajia ja maahanmuuttajataustaisia kohtaan. (Council of Europe. The Committee of Ministers R (97) 20, 107.)

Kokonaisuudessaan vihapuhe voi siten kattaa laajan kirjon toimintaa ja sen haitalliset vaikutukset voivat ulottua yksilöiden kohtaamasta väkivallasta yhteiskunnan laajempaan jakautumiseen. Tämä tekee vihapuheesta merkittävän ilmiön, joka vaatii jatkuvaa huomiota ja sääntelyä yhteiskunnallisella tasolla. Vihapuheen taustalla voi olla monenlaisia motiiveja, päämääriä ja toimintatapoja, jotka ruokkivat vihapuhetta. Tärkeää on erottaa nämä toisistaan, jotta voidaan tehokkaasti kehittää strategioita vihapuheen kitkemiseksi. Vihapuheen taustalla olevat tahot saattavat pyrkiä vaikuttamaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon erilaisin tavoin. Tavoitteena voi olla esimerkiksi tietyille henkilöille poliittisen osallistumisen estäminen tai vaikutusvaltaisen päätöksentekijän mielipiteen muokkaaminen. On dokumentoitu tapauksia, joissa ääriyhmät pyrkivät kärjistämään yhteiskunnallista keskustelua aggressiivisen retoriikan

avulla ja hiljentämään maltillisten äänien edustajia kohdistamalla heihin henkilökohtaisia hyökkäyksiä. (Ebner 2018, 170–172.)

3.2 Maalittaminen

Maalittaminen on noussut viimeisen kymmenen vuoden aikana yhä enemmän keskusteluihin ilmiönä. Tolvasen (2024) mukaan yhteiskunnallinen polarisaatio ja siihen liittyvä viranomaisten toiminnan kyseenalaistaminen ovat lisänneet maalittamisen riskiä. Maalittaminen on yleensä tietoverkossa tapahtuvaa järjestelmällistä toimintaa, jossa kohdetta uhataan tai loukataan esimerkiksi levittämällä hänen yksityiselämänsä kuuluvia tietoja tai esittämällä hänestä perättömiä tai muuten halventavia tietoja (Illman 2020, 5). Maalittamisen tavoitteena on aiheuttaa kohdehenkilölle systemaattista häirintää. Maalittamiseen liittyy usein suuri määrä viestejä ja useita henkilöitä, jotka osallistuvat häirintään. (Tolvanen 2024.) Termiin liittyvä keskeinen haaste on sen epämääräisyys. Maalittaminen kattaa laajan kirjon toimintaa, aina henkilöön kohdistuvasta arvostelusta järjestäytyneeseen häirintään saakka. Tämä monitulkintaisuus on johtanut siihen, että termiä käytetään kirjaimellisesti miltei minkä tahansa kriittisen keskustelun yhteydessä. Maalittamisen olennainen määritelmä hälvenee, kun termiä käytetään liian laajasti. (Häkkinen 2021, 8–9.)

Maalittamisessa tapahtuvia konkreettisia tekoja ovat häirintä, painostus, mustamaalaus, uhkaus ja kiristys. Maalittamisella tekijät pyrkivät saamaan kohteen näyttämään suuren yleisön silmissä negatiivisessa ja paheksuttavassa valossa. Maalittaminen viittaa henkilön yksityisen tiedon, kuten osoitteen tai henkilöllisyystiedon, julkiseen levittämiseen ilman hänen suostumustaan, usein tarkoituksena aiheuttaa haittaa tai ahdistusta. Yleensä maalittamisen kohteeksi valikoituu henkilö, joka toimii tietyissä työ- tai yhteiskunnallisissa tehtävissä. (Tolvanen 2024.) Maalittamisen kohteena oleva henkilö joutuu kohtaamaan uhkauksia, painostusta ja väärää tietoa, ja häntä pyritään saamaan toimimaan halutulla tavalla tai aiheuttamaan haittaa hänen toiminnalleen laajemmin yhteiskunnassa. Maalittaminen voi tapahtua läheisten välityksellä, ja sen tavoitteena on vaikuttaa ihmisiin, yhteiskunnan rakenteisiin ja instituutioihin sekä horjuttaa kohteeseen kohdistuvaa luottamusta. (Illman 2020, 5.)

Maalittaminen vaikuttaa laajemmin yhteiskunnan tasolla, sillä se vaikuttaa sananvapauteen, yhteiskunnallisiin toimintoihin ja rakenteisiin. Vaikka maalittamisen uhriksi voi joutua yksilö, sen vaikutukset ovat laajemmat. Maalittaminen voi kohdistua organisaatioon, johon yksittäisen henkilön välityksellä pyritään vaikuttamaan. Viranomaisen maalittuessa kohteena on välillisesti hänen edustamansa organisaatio tai virasto. Maalittamisen kohteena ovat usein julkisuudessa toimivat henkilöt, tyypillisesti virkamiehet tai toimittajat. (Tolvanen 2024.) Sananvapaus on demokratian perusta, ja sen varmistaminen edellyttää avointa keskustelua ja tiedonsaantia. Siksi toimittajien ja poliitikkojen maalittaminen voi vaarantaa demokraattisen yhteiskunnan. Maalittaminen voi uhata oikeusjärjestelmän toimintaa, kun kohteena ovat esimerkiksi poliisit, syyttäjät tai tuomarit. (Häkkinen 2021, 18.)

Sisäministeriön työryhmäraportin (2021, 13) mukaan maalittaminen on toimintaa, jossa yksittäinen henkilö käynnistää tai kannustaa järjestäytyneen häirinnän kohti tiettyä kohdetta. Häirintä voi olla suoraa tai epäsuoraa ja siihen liittyy keinoja, kuten mustamaalaaminen, yksityisten tietojen levittäminen tai uhkaaminen. Maalittaminen voi kohdistua henkilöön hänen läheistensä välityksellä, ja sen tavoitteena on vaikuttaa ihmisiin, yhteiskunnan rakenteisiin ja instituutioihin, erityisesti niihin, joita kohtaan on tunnettu luottamusta. (Sisäministeriö 2021, 13.) Maalittaminen on usein digitaalisessa ympäristössä tapahtuvaa ja osa laajempaa häirintäkampanjaa, toteutuen esimerkiksi keskustelupalstoilla, sosiaalisessa mediassa tai muissa sähköisissä tietoverkoissa. Kohteeksi valitaan henkilö, työtehtävien tai yhteiskunnallisten tehtävien perusteella. Maalittamisen tarkoituksena on aiheuttaa kohdehenkilölle järjestelmällistä häirintää, jossa viestien ja osallistuvien henkilöiden suuri lukumäärä on ominaista. Maalittajina toimivat sekä sen käynnistäjä että siihen myöhemmin osallistuvat. Tavoitteena on saada kohdehenkilö toimimaan tietyllä tavalla tai haitata merkittävästi hänen toimintaansa, vaikuttaen laajemmin hänen toimintaympäristöönsä ja yhteiskuntaan. (Tolvanen 2023.)

Maalittamisen termiä on välttämätöntä selkeyttää ja ymmärtää sen ulottuvuudet. Maalittaminen ei ole vain sanailua tai kritiikkiä, vaan se on toimintaa, joka kohdistuu yksilöön systemaattisesti ja voi vaikuttaa laajasti hänen elämäänsä ja toimintaympäristöönsä. Maalittamisessa päätekijä käynnistää prosessin ja

sen jälkeen siihen osallistuvat joukolla muut henkilöt. Maalittamisen tavoitteena on saada kohdehenkilö toimimaan halutulla tavalla, joko aktiivisesti tekemällä jotain tai pidättäytymällä jostakin toimenpiteestä, tai aiheuttaa merkittävää haittaa kohdehenkilölle. (Tolvanen 2024.)

3.2.1 Informaatiovaikuttaminen

Informaatiovaikuttaminen käsittää toiminnan, jolla pyritään systemaattisesti vaikuttamaan yleiseen mielipiteeseen, ihmisten käyttäytymiseen ja päätöksentekoon sekä siten yhteiskunnan toimintakykyyn. Vaikutuskeinoja voivat olla virheellisen tai harhaanjohtavan tiedon levittäminen, painostaminen ja oikean tiedon manipulointi tarkoituksellisesti. Informaatiovaikuttamisen tavoitteena on saada henkilö tekemään itselleen haitallisia päätöksiä ja toimimaan vastoin omia etujaan. Informaatiovaikuttaminen voi olla valtiollisten toimijoiden, ei-valtiollisten toimijoiden tai yksilöiden tekemää ja se voi tapahtua tietoisesti tai tiedostamatta. Sen avulla pyritään usein lietsomaan epäluottamusta väestön ja viranomaisten välille sekä hyödyntämään yhteiskunnassa havaittuja heikkouksia ja ristiriitoja. Tavoitteena informaatiovaikuttamisessa voi olla hajaannuksen lisääminen tai saada kohde tekemään itselleen haitallisia päätöksiä ilman, että tämä tiedostaa sitä. Informaatiovaikuttamista voidaan toteuttaa yksittäisinä toimenpiteinä tai osana laajempaa vaikuttamiskampanjaa. (Valtioneuvoston kanslia 2019, 16.)

Informaatiovaikuttamisessa tekijä pyrkii tunnistamaan prosessin haavoittuvuuksia ja kohdentamaan vaikutuksensa niihin sekä kriittisen informaation välittämiseen mediassa. Tämä voi sisältää tosiasioiden väärentämistä tai manipulointia, valeasiantuntijoiden käyttöä, todistajien lahjontaa tai uhkailua sekä uutispalveluiden käyttöä yksipuolisina propagandakanavina. Automatisoidut tilit voivat luoda harhakuvan julkisesta keskustelusta. Informaatiovaikuttamisen tarkoitus on muuttaa vastaanottajan mielipidettä tietoisesti ja harhaanjohtavasti. Informaatiovaikuttamisessa käytetään usein tahallisesti vääriä tai harhaanjohtavia tietoja, propagandaa, valeuutisia ja muita epärehellisiä keinoja tavoitteen saavuttamiseksi. Tavallisessa viestinnässä pyritään yleensä totuudenmukaiseen ja avoimeen tiedon jakamiseen. (Valtioneuvoston kanslia 2019, 18, 20.)

Informaatiovaikuttamisessa kohderyhmät voidaan jakaa kolmeen pääkategoriaan. Informaatiovaikuttaminen kohdistuu laajoihin yhteiskuntaryhmiin tai koko yhteiskuntaan käyttäen hyväksi laajoja ja vakiintuneita narratiiveja. Yksilöidyt ryhmät tunnistetaan demografisten tekijöiden, kuten iän, tulotason, koulutuksen tai etnisen taustan perusteella. Tämän avulla voidaan luoda viestejä, jotka puhuttelevat nimenomaan tavoiteltuja ryhmän jäseniä. Yksilöille suunnatussa viestinnässä hyödynnetään massadataa, joka sisältää tietoa yksilöiden luonteenpiirteistä, poliittisista mieltymyksistä ja käyttäytymismalleista. Tämä mahdollistaa viestinnän räätälöinnin yksilöllisten ominaisuuksien perusteella. (Valtioneuvoston kanslia 2019, 32.)

3.2.2 Disinformaatio ja misinformaatio

Disinformaatio on informaatiovaikuttamisen keino, jota voidaan käyttää esimerkiksi maalittamisessa. Disinformaatio viittaa tahallisesti valheelliseen tai vääristeltyyn tietoon, jonka levittäjän tarkoituksena on vaikuttaa tiedon vastaanottajiin. (Sanastokeskus 2022, 8.) Tavoitteena on luoda tietoisesti valheita ja manipuloida tietoja, jotta julkista keskustelua voidaan johtaa harhaan, aiheuttaa sekaannusta ja vahingoittaa luotettavia tietoja, yksilöitä tai organisaatioita. Luotettavia tietoja voidaan esittää virheellisissä asiayhteyksissä, mikä vääristää niiden merkitystä. Satiirit ja parodiat voivat toimia osana disinformaatiota pyrkien saattamaan kohde naurunalaiseksi huumorin verukkeella. Disinformaatio voi toimia vale uutisten lähteenä. (Valtioneuvoston kanslia 2019, 31.) Disinformaatio on laajempi käsite kuin niin kutsutut vale uutiset. Se viittaa todistettavasti virheelliseen tai harhaanjohtavaan tietoon, jota luodaan, esitetään tai levitetään taloudellisen hyödyn saamiseksi tai suuren yleisön johtamiseksi harhaan tarkoituksella, mikä saattaa aiheuttaa vahinkoa yleiselle edulle.

Disinformaatioon eivät kuulu raportointivirheet, eivätkä selkeästi merkityt poliittiset uutiset tai kommentit. Disinformaatio vahingoittaa yhteiskuntaa monin tavoin murentamalla luottamusta instituutioihin ja tiedostusvälineisiin. Se vaarantaa vaaleja, kun väärää tietoa käytetään manipuloimaan äänestäjien mielipiteitä. Disinformaatio vaikeuttaa faktapohjaista päätöksentekoa, kun virheellinen tieto vaikeuttaa totuudenmukaisten arvioiden muodostamista ja heikentää sananvapautta, kun vääristelty tai harhaanjohtava tieto hämärtää totuuden ja

valheen välistä rajaa ja aiheuttaa epäluottamusta tiedotusvälineitä kohtaan. (Euroopan komissio s.a.)

Misinformaatio ja disinformaatio ovat molemmat virheellistä tietoa, mutta niiden tarkoitus voi erota toisistaan. Misinformaation levittäjä ei välttämättä pyri tarkoituksellisesti harhauttamaan lukijaa tai kuulijaa, vaan voi tehdä niin vahingossa, esimerkiksi jakamalla sosiaalisessa mediassa virheellistä tai keksittyyn tietoon perustuvaa uutista. (Sanastokeskus 2022, 8.) Etenkin internetissä ja sosiaalisessa mediassa mis- ja disinformaatio ovat yleisiä ilmiöitä, ja monet ovat tulleet niistä entistä tietoisemmiksi. Disinformaatio on tarkoituksellisesti harhaanjohtavaa ja pyrkii vaikuttamaan tietoisesti tiedon vastaanottajiin. Toisaalta misinformaatio voi olla tahatonta ja perustua esimerkiksi hyväntahtoiseen erehdykseen, jossa henkilö levittää virheellistä tietoa väärinymmärryksen seurauksena. Sekä mis- että disinformaatio pyrkivät herättämään voimakkaita tunnereaktioita ihmisissä ja ne voivat tavoitella joko positiivisen tai negatiivisen reaktion herättämistä. On tärkeä ymmärtää, että disinformaatio on aina pahantahtoista, kun taas misinformaatio voi johtua hyväntahtoisesta virheestä. (F-Secure Corporation 2024.)

3.2.3 Hybridivaikuttaminen

Hybridiuhkak ovat pahantahtoisen ulkoisen vaikuttamisen muoto, jossa valtiollinen toimija käyttää erilaisia keinoja systemaattisesti vaikuttaakseen kohdemaan. Tavoitteena on hyödyntää kohdemaan haavoittuvuuksia ja toimia mahdollisimman peiteltyä. Tämä strategia on tyypillistä autoritäärisille valtioille, jotka käyttävät laajaa keinovalikoimaa, mukaan lukien poliittisia, diplomaattisia, taloudellisia ja sotilaallisia toimenpiteitä, sekä informaatio- ja kybervaikuttamista. (Sisäministeriö s.a.) Hybridivaikuttamisen keinot voivat olla moninaisia, kuten taloudellisia, poliittisia ja sotilaallisia toimenpiteitä. Näihin voi sisältyä rikollista toimintaa, informaatio- ja kybervaikuttamista sekä muita strategioita. Esimerkiksi vieraan valtion välineellistämä laajamittainen maahantulo voi olla yksi hybridivaikuttamisen muoto. Erilaisia keinoja voidaan käyttää samanaikaisesti tai vaiheittain toisiaan seuraten. Hybridivaikuttaminen on yleensä peiteltyä toimintaa, ja siihen kuuluu usein psykologinen vaikuttaminen avainhenkilöihin sekä sisäisten konfliktien hyödyntäminen. (Suomi.fi s.a.)

Riippuvuutemme tietotekniikasta altistaa meidät propagandalle ja kyberhyökkäyksille. Demokraattiset valtiot ovat erityisen alttiita hybridivaikuttamiselle monista syistä. Luottamus viranomaisiin on olennainen tekijä turvallisuuden tunteen tukemisessa. Turvallisuus sekä turvallisuuden tunne ovat keskeisiä suomalaisen demokratian ja hyvinvointiyhteiskunnan peruspilareita. (Valtioneuvosto 2023.) Suomi on useiden mittareiden mukaan yksi maailman turvallisimmista maista. Suomalainen yhteiskunta on tunnustettu läpinäkyvyydestään, ja korruptiota sekä viranomaisten virheitä käsitellään julkisesti (Limnell & Iloniemi 2018, 199). Vihamielinen toimija voi hyötyä avoimesta ja sääntelemättömästä mediaympäristöstä levittäessään disinformaatiota. Jokaisen on tärkeää ymmärtää, miksi ja miten kansalaiset voivat omaksua vihamielisen toimijan levittämää informaatiota. Laajempi näkökulma auttaa torjumaan hybridiuhkia tehokkaasti demokraattisin keinoin. (Valtioneuvosto 2023.)

4 TOIMEKSIANTAJA

Luvussa 4 esitellään opinnäytetyön toimeksiantaja Joensuun kaupunki ja toimintaympäristö. Samassa luvussa esitellään Joensuun kaupungin vaalimia arvoja, strategiaa ja niiden merkitystä kaupungin toiminnassa. Luvussa kuvataan Joensuun kaupungin luottamushenkilöorganisaatio ja esitellään luottamushenkilöiden tehtävät.

4.1 Joensuun kaupunki

Joensuu on Pohjois-Karjalan pääkaupunki, jossa asuu noin 78 000 asukasta. Kaupunki sijaitsee Itä-Suomessa Saimaan Pyhäselän pohjoisrannalla. Kaupungin läpi virtaa Pielisjoki. Kaupungin naapurikunnat ovat Ilomantsi, Kontio-lahti, Lieksa, Liperi, Rääkkylä ja Tohmajärvi. Kaupungin kokonaispinta-ala on 2 751 km². (Joensuun kaupunki 2023a.)

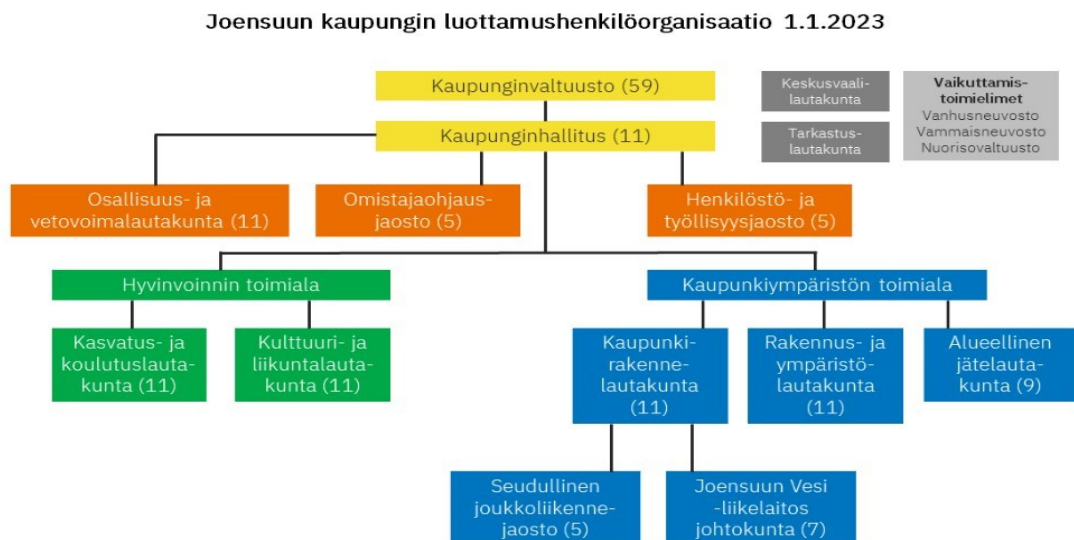
”Joensuu – helppo hengittää” on kaupungin brändikiteytys. Joensuun vaalimat arvot ovat toimimme yhdessä, yhdenvertaisesti, rohkeasti ja kestävästi. Joensuun kaupungin strategiassa 2021–2025 määritellään pitkän aikavälin tavoitteet, jotka ohjaavat kaupungin toimintaa ja talouden suunnittelua. Kaupungin toiminta-ajatuksena on säilyttää Joensuu kasvukaupunkina tulevaisuudessa. Ensimmäisenä tavoitteena on saavuttaa 80 000 asukkaan määrä vuonna 2025, jonka jälkeen pyritään edelleen Suomen 10. suurimman kaupungin

joukkoon vuoteen 2030 mennessä. Strategiassa korostetaan asukkaiden hyvinvoinnin ja onnellisuuden tavoittelua. (Joensuun kaupunki 2023b.)

4.2 Joensuun kaupungin luottamushenkilöt

Luottamushenkilöt ovat henkilöitä, jotka on valittu tai nimitetty edustamaan kuntalaisia ja tekemään päätöksiä kunnan asioista. Heidän tehtävänsä on toimia kuntalaisten edustajia erilaisissa päätöksentekokelemissä, kuten kunnanvaltuustossa, lautakunnissa ja johtokunnissa. Heidän vastuullaan on kunnan strategisten tavoitteiden asettaminen, talouden ja palveluiden suunnittelu sekä kuntalaisten tarpeiden huomioiminen päätöksenteossa. Luottamushenkilöiden valinnat tapahtuvat yleensä kuntavaaleissa tai poliittisten ryhmien nimeäminä. Kuntalain (10.4.2015/410, 69§.) mukaan kunnan luottamushenkilöitä ovat: valtuutetut ja varavaltuutetut, kunnan toimielimiin valitut jäsenet ja varajäsenet, kunnan kuntayhtymän toimielimiin valitsevat jäsenet ja varajäsenet ja muut kunnan luottamustoimiin valitut henkilöt.

Luottamushenkilöillä on tärkeä rooli Joensuun kaupungin demokraattisiin periaatteisiin pohjautuvassa päätöksenteossa. Luottamushenkilöitä on yhteensä 248. Heidän tehtävänä on edistää kaupungin ja sen asukkaiden parasta ja toimia luottamustehtävissään asianmukaisesti ja arvokkaasti tehtävien edellyttämällä tavalla. Kaupungin ylintä päätösvaltaa käyttävät luottamushenkilöt valtuustossa. Kuvassa 1 esitetään organisaatiokaavio Joensuun kaupungin luottamushenkilöistä.

Kuva 1. Joensuun kaupungin luottamushenkilöorganisaatio (Joensuun kaupunki 2023c)

Kaupunginvaltuusto on Joensuun toiminnan kokonaisvastuullinen toimielin. Valtuustossa on 59 valtuutettua, jotka valitaan neljän vuoden välein kuntavaaleilla. Valtuusto on kaupungin ylin päätöksentekaelin ja sen vastuulle kuuluvat muun muassa kaupungin omistaja- ja maapoliittiset linjaukset, perusopetus- ja lukioverkoston päätökset, talouden ja rahoituksen perusteet sekä kaupungin hallinnon rakenteeseen liittyvät päätökset. Valtuusto valitsee luottamushenkilöt ja johtavat viranhaltijat. Sen tehtäviin kuuluu kaupungin asioiden hoidon ja tulosten seuraaminen tilinpäätöksen ja tarkastuskertomusten avulla, sekä kaupunkistrategian ja konserniohjeiden hyväksyminen. (Joensuun kaupunki 2023c.)

Kaupunginhallitus ohjaa ja valvoo kaupungin toimintaa, taloutta ja päätöksentekoa. Hallituksessa on 11 jäsentä ja heidän henkilökohtaiset varajäsenensä, jotka kaupunginvaltuusto valitsee. Kaupunginhallituksen vastuulla on muun muassa kaupungin kilpailukyvyn ja elinvoiman kehittäminen. Se valmisteleo kaupunginvaltuustossa käsiteltävät asiat lautakuntien esitysten pohjalta ja toteuttaa kaupunginvaltuuston päätökset. Hallitus valvoo kaupungin oikeutta ja edustaa kaupunkia. (Joensuun kaupunki 2023c.)

Joensuun kaupungin luottamushenkilöorganisaatiossa toimii useita lautakuntia, joilla on erilaisia vastuualueita kaupungin kehittämisessä ja päätöksenteossa. Joensuun kaupungin luottamushenkilöorganisaation kahdeksan lautakuntaa ovat seuraavat: keskusvaalilautakunta, tarkastuslautakunta, osallisuus- ja vetovoimalautakunta, alueellinen jätelautakunta, kaupunkirakennelautakunta, rakennus- ja ympäristölautakunta, kasvatus- ja koulutuslautakunta ja kulttuuri- ja liikuntalautakunta. (Joensuun kaupunki 2023c.)

Joensuun kaupunginhallituksen ja lautakuntien alaisena toimii kolme jaostoa, jotka ovat olennainen osa kaupungin päätöksentekoa ja hallinnollista organisaatiota. Nämä jaostot vastaavat tiettyjen erityisalueiden hallinnoinnista ja valmistelusta sekä toimivat linkkinä kaupungin eri hallintokuntien välillä. Kolme Joensuun kaupungin jaostoa ovat henkilöstö- ja työllisyysjaosto, omistajaohjausjaosto ja seudullinen joukkoliikennejaosto. Joensuun kaupungin luotta-

mushenkilöorganisaatiossa on yksi johtokunta, joka on Joensuun Vesiliikelaitoksen johtokunta ja kaksi toimikuntaa sekä kaupunkikuvatoimikunta että katu- nimitoimikunta. (Joensuun kaupunki 2023c.)

Luottamushenkilöiden osallistuminen julkiseen päätöksentekoon ja näkyvä asema yhteiskunnassa voivat herättää voimakkaita tunteita eri ihmisryhmissä, ja pahimmillaan tämä voi johtaa heidän joutumiseensa häirinnän kohteeksi. Päätöksenteon luonne voi aiheuttaa vastakkainasettelua eri intressiryhmien välillä, mikä puolestaan lisää riskiä joutua häirinnän ja maalittamisen kohteeksi. Poliittinen ilmapiiri ja kuumat puheenaiheet voivat kiristää tunnelmaa ja altistaa luottamushenkilöt häirinnälle.

5 TUTKIMUSMENETELMÄT JA TUTKIMUSAINEISTO

Luvussa 5 käsitellään laadullisen tutkimuksen teoriaa ja kuvataan opinnäytetyön lähestymistapa. Aineistonkeruumenetelmien jälkeen esitellään tutkimusaineiston analyysimenetelmät. Lopuksi luvussa kuvataan opinnäytetyöprosessi.

5.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelmät ovat välineitä, joita käytetään erityisesti empiirisen tutkimuksen aineiston keräämiseen ja analysointiin. Menetelmät voivat olla joko laadullisia eli kvalitatiivisia tai määrällisiä eli kvantitatiivisia. Empiirisessä tutkimuksessa tehdään konkreettisia havaintoja, joita analysoidaan ja mitataan tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä tai asiaa. (Jyväskylän yliopisto 2024.) Kvalitatiivinen tutkimus keskittyy laadullisen tiedon keräämiseen, analysointiin ja tulkintaan. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään yleisesti ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden näkökulmasta. Se tarkoittaa, että tutkijat ovat kiinnostuneita näiden henkilöiden kokemuksista, ajatuksista, tunteista ja niistä merkityksistä, joita he liittävät tutkimuksen kohteena olevaan ilmiöön. (Puusa & Juuti 2020, 9.)

Opinnäytetyömme on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Valitsimme laadullisen tutkimuksen, koska häirintä ja maalittaminen ovat ilmiöitä, jotka voivat ilmetä monilla eri tavoilla. Ne vaikuttavat yksilöihin ja yhteisöihin eri tavoin. Lähestymistapa tarjosi meille mahdollisuuden syventyä ilmiön moninaisuuteen ja

ymmärtää sitä eri näkökulmista. Se mahdollisti yksilöiden omien kokemusten, mielipiteiden ja tunteiden esiintuomisen. Häirintä ja maalittaminen ovat hyvin henkilökohtaisia ilmiöitä, joten laadullinen tutkimus antoi mahdollisuuden tutkia niitä jokaisen tutkitun omasta näkökulmasta. Häirintä ja maalittaminen voivat olla herkkiä ja nopeasti muuttuvia ilmiöitä. Lähestymistapa antoi meille mahdollisuuden sopeutua näiden muutosten mukana ja tavoittaa ajankohtaista tietoa. Nämä perusteet yhdessä tukivat päätöstä valita laadullinen tutkimus häirintää ja maalittamista koskevaan opinnäytetyöhön.

Opinnäytetyössämme hyödynsimme tutkimusmetodinä tapaustutkimusta. Tapaustutkimus on sopiva lähestymistapa meidän opinnäytetyössämme, koska sen tarkoituksena on tuottaa konkreettisia ja innovatiivisia ideoita. Tutkimuksen fokuksena voi olla organisaatio, yritys tai ryhmä. Ojasalon, Moilasen ja Ritalahden (2015, 52–53) mukaan tapaustutkimuksessa tutkimuksen kohteena on yleensä vain yksi, korkeintaan muutama, konkreettinen tapaus. Tutkittavat kohteet voivat vaihdella, ja ne voivat olla yksilöitä, ihmisryhmiä, organisaatioita, tapahtumia, toimintoja, prosesseja tai maantieteellisiä alueita. Tapaustutkimuksen vahvuutena on sen kyky tuottaa yksityiskohtaista tietoa, mikä mahdollistaa ilmiön moniulotteisen ymmärtämisen. Tutkimus pyrkii syventämään ilmiön olennaisiin piirteisiin ja tuottamaan käytännön näkökulmia, jotka voivat suoraan hyödyttää kehittämistoimenpiteitä. (Ojasalo ym. 2015, 52–53.) Tapaustutkimuksessa hyödynsimme mahdollisuutta yhdistää erilaisia tietolähteitä, kyselyjä ja haastatteluja, joiden avulla koostimme aineiston. Aineiston avulla analysoimme ja tulkitsimme tuloksia monipuolisesti. Tapaustutkimus auttoi meitä yhdistämään teorian ja käytännön.

5.2 Aineistonkeruumenetelmät

Laadullisen tutkimuksen aineistonkeruu ei ole pelkästään tiedon kokoamista vaan myös vuorovaikutusta tutkimuksen kohteena olevien ihmisten kanssa. Aineiston kerääminen on suunnitelmallista toimintaa. Tutkimuksen tavoitteet vaikuttavat siihen, millaista tietoa hankitaan, miten sitä analysoidaan ja miten sitä ymmärretään tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden kokemina ja näkemyksinä. (Puusa & Juuti 2020, 3. luku.)

Heikkilän (2014, 16) mukaan tyypillisiä aineistonkeruumenetelmiä ovat valmiit kirjalliset aineistot, esimerkiksi kirjoitetut kirjeet, päiväkirjat tai omaelämäkerrat. Haastattelut, joissa aineistoa voidaan kerätä perinteisillä lomakehaastatteluilla tai avoimilla keskustelunomaisilla haastatteluilla. Osallistuva havainnointi, jossa tutkija kerää tietoa osallistumalla ja havainnoimalla tutkittavan yhteisön toimintaa. Eläytymismenetelmä, jossa osallistujat luovat lyhyitä tarinoita tai kertomuksia, jotka pohjautuvat annetun kehyskertomuksen herättämiin mielikuviin. Aineisto voi olla kirjallista, kuvallista tai äänimateriaalia. Tavoitteena on kerätä laadullista tietoa, kuten sanallisia kuvauksia, tarinoita, havaintoja tai dokumentteja, jotka heijastavat tutkittavan ilmiön tai tutkimuskohteen monimuotoisuutta ja monimutkaisuutta. (Heikkilä 2014, 16.)

Kysely on yksi tapa kerätä tietoa. Kyselyssä vastaajille esitetään vakioituja kysymyksiä, jotka ovat kaikille samassa järjestyksessä ja samalla tavalla. Vastaaaja lukee kysymykset itse ja antaa niihin vastauksensa. Kyselylomake on kätevä tapa kerätä tietoa, kun tutkimuksen kohteena ovat yksilöt ja heidän mielipiteensä, asenteensa, ominaisuutensa tai käyttäytymisensä. Kysely voidaan toteuttaa joko postitse tai internetissä. Se soveltuu erityisesti silloin, kun tutkittavia on paljon ja he ovat hajallaan. Kyselyä käytetään henkilökohtaisten aiheiden tutkimiseen. (Vilka 2007, 28.) Kyselyt ja haastattelut ovat tyypillisiä laadullisen tutkimuksen primääriaineistoja. Primääriaineisto on tietoa, joka kerätään suoraan tutkimusongelman ratkaisemiseksi tai tutkimuskysymyksen selvittämiseksi. Primääriaineiston kerääminen mahdollistaa kohdennetun tiedon saamisen tutkimusongelman ratkaisemiseksi. (Kananen 2019, 29.) Valitsemiamme aineistonkeruumenetelmiä kyselyä ja haastattelua käsitellään alaluissa niin, että ensiksi kuvataan keruumenetelmän teoriaosuus ja sen jälkeen esitellään sen toteutus.

5.2.1 Kysely

Kysely on menetelmä, jossa aineiston keräämiseksi kysymykset ovat vakioituja ja kaikilta vastaajilta kysytään samat asiat samassa järjestyksessä ja samalla tavalla (Vilka 2007, 28). Kyselylomakkeen suunnittelu on tärkeää, sillä se vaatii tutkijalta selkeää hahmotusta ja ymmärrystä siitä, mikä on tutkimuksen tavoite eli mihin kysymyksiin tutkimuksessa pyritään saamaan vastauksia. (Vilka 2021, 84–85.)

Kyselylomakkeen kysymykset voivat olla monivalintakysymyksiä, avoimia kysymyksiä tai sekamuotoisia kysymyksiä. Monivalintakysymyksissä vastaajalle tarjotaan valmiit vastausvaihtoehdot, kun taas avoimilla kysymyksillä pyritään saamaan luonnollisia mielipiteitä vastaajilta. (Vilka 2021, 85.) Sekamuotoisissa kysymyksissä osa vastausvaihtoehdoista on ennalta määriteltyjä, kun taas osa kysymyksistä on avoimia, jolloin vastaajalla on mahdollisuus antaa vapaamuotoinen vastaus. On suositeltavaa sisällyttää vaihtoehto "muu, mikä", jotta vastaajilla on mahdollisuus ilmaista mielipiteensä, vaikka kaikki mahdolliset vastausehdot eivät olisikaan valmiina kysymysten laadinnassa. Tämä antaa vastaajille mahdollisuuden tuoda esiin näkökulmia, joita ei ole otettu huomioon ennalta määritellyissä vaihtoehdoissa. (Heikkilä 2014, 50.)

Hyödynsimme kyselyä opinnäytetyössämme yhtenä aineistonkeruumenetelmänä osana monimenetelmäistä tutkimusta. Kyselyn avulla keräsimme laadullista taustatietoa ilmiöistä ja hyödynsimme vastauksia syvällisemmin haastattelussa. Kyselyyn päädyimme, koska halusimme saada yleistä ja laajaa kuvaa ilmiöistä. Keräsimme primääriaineistoa kyselylomakkeen avulla. Kyselyaineiston hankinta alkoi suunnittelemalla kysymysrungot, jotka yhdistivät teorian ja toimintamallin. Näistä kahdesta muodostui kyselyn lopulliset kysymykset. Kysymykset olivat sekamuotoisia kysymyksiä, joissa osa kysymyksistä oli ennalta määriteltyjä ja osa avoimia. Kyselyn tavoitteena oli selvittää, kuinka moni luottamushenkilö oli kokenut häirintää tai maalittamista työssään ja miten moni arvioi, että tämä häirintä vaikutti heidän tekemiinsä päätöksiin. Halusimme laajempaa tietoa häirintään ja maalittamiseen liittyvistä näkemyksistä ja kokemuksista. Kysely muodostui sekamuotoisista kysymyksistä.

Toteutimme kyselyn Webropolilla eli verkkopohjaisella kyselytyökalulla. Webropol-kyselyyn teimme alkuun tiedotusosion, jossa kerroimme tavoitteen, keston sekä mahdolliset muut seikat, joilla saattoi olla merkitystä tutkittavan halukkuuteen osallistua kyselyyn. Välitimme ennakkoon viestin tulevasta kyselystä Joensuun kaupunginvaltuuston kokoukseen. Kokouksen alussa kerrottiin kyselystä ja siihen vastaamisen tarpeellisuudesta. Tiedotimme osallistujia sähköpostilla tulevasta kyselystä (liite 4) ja sen aiheesta. Lähetimme kyselylinkin sähköpostilla kaikille 248 Joensuun kaupungin luottamushenkilöille. Kyselyyn annoimme vastausaikaa 13.–29.2.2024 väliselle ajalle. Muistutimme kyselystä

myöhemmin kahdella lisäviestillä, koska halusimme saada mahdollisimman korkean vastausprosentin.

Kyselyyn vastasi 63 luottamushenkilöä, joten vastausprosentiksi muodostui 25 %. Kyselyn kysymyksiin ei ollut pakko vastata, joten osassa kysymyksistä vastausprosentti oli alhaisempi. Osassa kysymyksistä vastaajalla oli mahdollisuus valita useampi vaihtoehto, mikä nosti vastausten lukumäärää. Kyselyn vastauksista saimme tärkeää tietoa luottamushenkilöihin kohdistuvasta häirinnästä ja maalittamisesta. Lopuksi tiedustelimme, halusiko vastaaja jättää yhteystietonsa mahdollista jatkohaastattelua varten. Kyselyn yhteydessä korostimme vastaajan anonyymiyttä.

5.2.2 Haastattelu

Puolistrukturoitu haastattelu eli teemahaastattelu on aineistonkeruumenetelmä, jossa käytetään valmiita teemoja tai kysymyksiä, mutta varataan mahdollisuus vapaamuotoisiin vastauksiin ja kysymyksiin (Eskola & Suoranta 1998, luku 3). Teemahaastattelulle on ominaista, että se kohdistetaan tiettyihin aihepiireihin ja se, että haastateltavat ovat kokeneet tietynlaisen tilanteen. Teemahaastattelussa edetään keskeisten etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa. Teemahaastattelussa pyritään tutkimaan haastateltavien henkilökohtaisia kokemuksia, ajatuksia ja tunteita ja tunteita korostaen heidän omaa mielipidettään. Menetelmä mahdollistaa sanattoman kokemustiedon tutkimisen. (Hirsjärvi & Hurme 2022, luku 4.) Teemahaastattelun menestykselle on keskeistä, että tutkijalla on riittävä ymmärrys tutkittavan ilmiön keskeisistä elementeistä, siihen vaikuttavista tekijöistä ja ilmiön kokonaiskuvasta. Tutkijan ennakkokäsityksen yhdistäminen teoriaan muodostaa pohjan teemahaastattelun rakenteelle, jota hän hyödyntää haastattelutilanteessa. (Puusa & Juuti 2020, 107.)

Teemahaastattelu valikoitui aineistonkeruumenetelmäksi, koska sen avulla saimme kerättyä olennaista tietoa Joensuun kaupungille esitettäviä kehittämissuunnitelmia varten. Teemahaastattelu tarjosi joustavuutta sekä haastattelijalle että vastaajille. Valmiit kysymykset antoivat tilaa avoimelle keskustelulle ja syvälliselle pohdinnalle. Avoimissa keskusteluissa esille tulleet asiat kirjotettiin muistiinpanoihin. Puolistrukturoidulla haastattelulla saimme kerättyä

vastaajilta avoimia vastauksia ja lisäkysymysten avulla saimme enemmän tietoa vastaajilta. Haastatteluissa keskityimme valittuihin teemoihin, koska niiden avulla pystyimme tarkastelemaan häirinnän ja maalittamisen psykologisia ja fysiologisia vaikutuksia, turvallisuuskokemuksia tai yhteiskunnallisia reaktioita. Toteutimme teemahaastatteluja niin paljon, että saavutimme saturaatiopisteen. Saturaatiolla tarkoitetaan, että aineistoa kerätään niin pitkään, kunnes aineisto alkaa toistaa itseään (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 3.4.1).

Haastateltuja oli yhdeksän ja keskimääräinen haastattelu-aika oli 40 minuuttia. Haastattelut etenivät vapaamuotoisesti häirinnän ja maalittamisen teemojen edetessä. Emme nauhoittaneet haastatteluja asian arkaluontoisuuden vuoksi. Kirjoitimme haastatteluista tiivistetyt muistiinpanot, jotka toimivat tulosten analysoinnin pohjana. Taulukossa 1 esitellään haastattelujen päivämäärät, kestot ja toteutustapa.

Taulukko 1. Haastattelut

Haastateltava	Päivämäärä	Kesto	Toteutus
A	14.3.2024	35 min	Teams
B	14.3.2024	40 min	Teams
C	15.3.2024		Sähköposti
D	15.3.2024	22 min	Teams
E	16.3.2024		Sähköposti
F	17.3.2024	45 min	Teams
G	19.3.2024	90 min	Kasvotusten
H	20.3.2024	50 min	Teams
I	24.3.2024		Sähköposti

Sähköpostilla teemahaastatteluun vastasivat ne haastateltavat, jotka itse halusivat osallistua haastatteluun sähköpostin välityksellä. Osa haastateltavista osallistui haastatteluun etäyhteyden välityksellä hyödyntäen Teams-sovellusta ja osa kasvotusten lähitapaamisella. Haastatteluissa halusimme säilyttää haastattelun teeman samana kaikille osallistujille, mutta samalla antaa heille vapauden ilmaista kokemuksiaan ja näkemyksiään. Haastattelukysymykset perustuivat tutkimuskysymyksiimme, joihin pyrimme saamaan vastauksia haastattelujen avulla. Oli tärkeää huomata, että aineistonkeruumenetelmää valittaessamme mikään menetelmä ei ole toistaan parempi tai huonompi,

vaan valintaan vaikuttavat opinnäytetyön tarpeet ja konteksti. Valitut aineistonkeruumenetelmät täydensivät toisiaan ja antoivat kokonaisvaltaisen kuvan tutkimushenkilöiden kokemasta häirinnästä ja maalittamisesta.

5.3 Aineiston analysointimenetelmät

Laadullisen aineiston analyysin tavoitteena on luoda aineistosta merkityksellinen kokonaisuus, jonka avulla voidaan tuottaa perusteltu tulkinta sekä tehdä johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. Analyysillä pyritään toteuttamaan selkeä ja ymmärrettävä sanallinen kuvaus ottaen mukaan prosessin kaikki eri vaiheet. (Puusa & Juuti 2020, luku 4.) Alaluvuissa käsitellään ensiksi kyselyn analysoinnin teoriaosuus niiden toteuttamisen kuvaus. Seuraavaksi esitellään teemahaastattelun analysoinnin teoria ja sen toteutus.

5.3.1 Kysely

Tilastollinen analyysi on luova prosessi, jossa erityisesti aineiston visuaalisella esittämisellä on keskeinen rooli. Tutkija toimii ohjaajana, kun aineistoa käsitellään tilasto-ohjelman avulla. (Heikkilä 2014, 139.) Kyselyn analysoinnilla viitataan kyselyn vastausten esittämiseen eri graafisten ja numeeristen menetelmien avulla, kuten piirakkadiagrammeihin ja pylväsgraafien avulla. Analysoinnissa voidaan käyttää frekvenssi- ja tunnuslukutaulukoita. Analysointimallin valinnassa otetaan huomioon kunkin kysymyksen tiedot ja valitaan sopiva esitystapa niiden käsittelyyn. (Jyväskylän yliopisto 2012.) Tilastollisten ohjelmistojen tulokset eivät saa merkitystä ilman tutkijan kykyä hahmottaa ja esittää niiden relevanssia asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Kyselytutkimusten tulosten ilmaisussa ja tulkinnassa on useita hienouksia, jotka ovat keskeisiä tulosten syvällisen ymmärtämisen kannalta. Tämä vaatii tutkijalta taitoa analysoida tuloksia niin, että ne vastaavat tutkimuksen keskeisiä tavoitteita ja tarjoavat olennaista tietoa tutkimusongelmien ratkaisemiseksi. (Tietoarkisto s.a.)

Kyselylomakkeen avulla kävimme kerätyn materiaalin läpi, jossa hyödynsimme Webropol Oy:n kysely- ja raportointisovelluksen sisäistä raportointityökalua. Kyselyaineiston analysointi suoritettiin käyttäen Webropol-ohjelmiston Analytics Insight -ohjelmaa. (Webropol Oy s.a.) Tämä työkalu mahdollisti tulosten ilmaisemisen selkeästi ja havainnollisesti diagrammeja hyödyntäen.

Ohjelmiston avulla saimme taulukkomuotoisen yhteenvedon vastauksista. Analyysissä keskityimme vastausten jakaumiin.

Kyselyn analyysivaiheessa päädyimme käyttämään teemoittelua, koska jokainen kyselylomakkeen kysymys oli jaettu omaan osioonsa, jolloin kysymysten aiheet tulivat selkeästi esiin. Tämän ansiosta jokaisen osion vastausten ryhmittely ja analysointi teeman perusteella vastasi suoraan tutkimuskysymyksiimme. Teemoittelun avulla vertailu ja tulosten arviointi sujuivat parhaiten, kun jokaisen osion teema oli selvillä. Monivalintakysymysten vastausten yleisimmät ja harvinaisimmat vaihtoehdot tarkastelimme huolellisesti. Tulosten taulukointi ja diagrammien luominen auttoivat meitä havainnollistamaan ja tiivistämään kerättyjen vastausten olennaiset piirteet. Tämä mahdollisti selkeän ja ymmärrettävän esityksen tutkimustuloksista, mikä helpotti johtopäätösten tekemistä ja tutkimuskysymysten arvioimista. Keskityimme monivalintakysymysten tarkkaan tulkintaan ja tulosten analysointiin. Kyselyn avulla saimme selkeän kuvan vastaajien näkemyksistä.

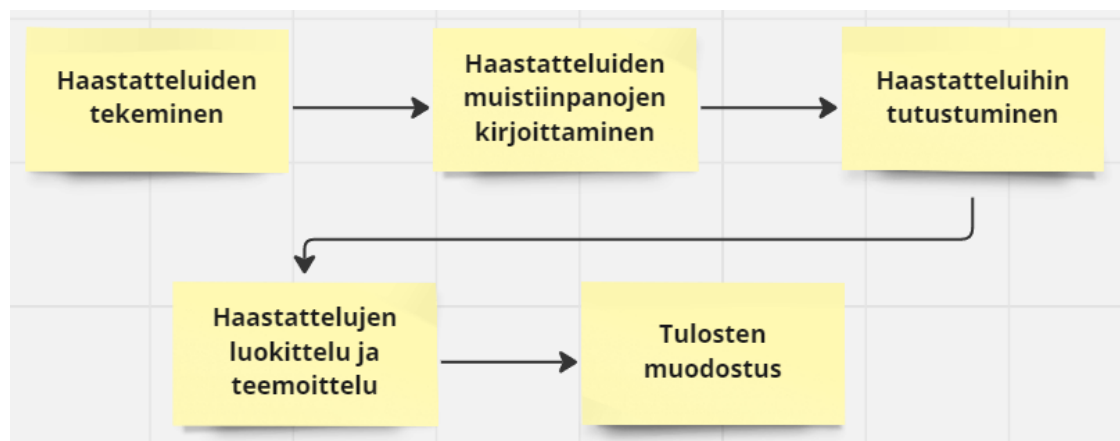
5.3.2 Haastattelu

Tutkimusaineiston keräämisen jälkeen siirrytään haastatteluaineiston analysointivaiheeseen, joka on olennainen osa opinnäytetyön tutkimusprosessia. Aineiston analysoinnilla tarkoitetaan tutkimusaineiston perusteellista läpikäyntiä ja aineiston muuttamista tulkittavaan muotoon. Haastatteluaineisto muutetaan tekstimuotoon, mitä kutsutaan litteroinniksi. (Vilka 2021, 110.)

Sisällönanalyysi voidaan suorittaa joko aineistolähtöisesti tai teorialähtöisesti. Aineistolähtöisessä analyysissä tutkijan pyrkimyksenä on tunnistaa tyypillinen kertomus tai logiikka aineistosta. Sisällönanalyysissä haastatteluaineisto eritellään selkeään muotoon säilyttäen samalla kaikki tutkimuksen kannalta olennainen tieto. Tutkija muuntaa kirjavan teemahaastatteluaineiston yhtenäiseksi. Kaikki analyysin tekemät ratkaisut on perusteltava. (Puusa & Juuti 2020, 148–149.) Teoriaohjaavassa analyysissä käsitteet otetaan valmiina aineistosta, mikä tarkoittaa, että analyysissä hyödynnetään jo olemassa olevaa teoreettista viitekehystä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 131–133).

Opinnäytetyössä luokittelu perustuu yhtenäisten merkitysten tunnistamiseen ja merkitsemiseen. Kvantifioinnin avulla lasketaan asioiden, kuten sanojen esiintymistä tekstissä. Kvantifointi auttaa aineiston järjestämisessä ja tutkimusaineiston sisällön kuvaamisessa. Kvantifioinnin vaihe voi seurata luokittelua. Luokittelu tai aineiston kvantifointi voivat toimia perustana teemoittelulle. Teemoittelu on laadullisen analyysin perusmenetelmä, jossa keskitytään yhteisiin piirteisiin useiden vastausten kesken. Teemojen esiin nostaminen mahdollistaa tutkimusongelman piirteiden vertailun ja samankaltaiset ilmaisut voidaan nimetä yhdeksi kategoriaksi. (Puusa & Juuti 2020, luku 9.)

Kävimme läpi teemojen esiin tuomiseksi ja analysoinnin helpottamiseksi teemahaastattelusta kerätyn aineiston sisällönanalyysin ja teemoittelun avulla. Haastattelujen analysoinnin aloitimme välittömästi niiden suorittamisen jälkeen. Kuvassa 2 esitetään havainnollisesti teemahaastatteluiden analyysin prosessi.

Kuva 2. Teemahaastattelun analyysi

Opinnäytetyössämme haastatteluaineiston analyysitapana käytimme sisällönanalyysiä. Pyrimme saamaan tutkittavasta ilmiöstä esiin tiivistetyn kuvauksen ilman, että menetämme aineiston informaatioarvion. Analyysissä toimimme esille aineistossa esiintyvät yhtäläisyydet ja erot ja kuvasimme niitä sanallisesti. Sisällön analyysin teimme teoriaohjautuvasti, jossa aineiston analyysi ei suoraan perustunut teoriaan, mutta siinä oli havaittavissa yhteyksiä teoriaan. Teoriaohjautuvan sisällönanalyysin aikana opinnäytetyössä ajatteluamme ohjasivat vuoroin teoria ja aineisto. Teoriaohjaavuus toteutui opinnäytetyössämme niin, että teimme analyysin aineistolähtöisesti, mutta myöhemmässä vaiheessa aikaisempi teoretieto ohjasi analyysiä.

Luokittelun avulla saimme nostettua opinnäytetyön aineistosta erilaisia luokkia ja ryhmittelyjä, jotka kertoivat kohdejoukon kokemuksia ilmiöstä. Luokittelulla etsimme aineistosta säännönmukaisuuksia ja teemoja. Opinnäytetyössämme muokkasimme jokaisen haastattelun yhtenäiseen muotoon ja nostimme niistä esiin teemoja tutkimuskysymysten mukaan. Tämä mahdollisti eri teemojen systemaattisen käsittelyn ja vertailun. Käsittelimme jokainen teeman erikseen ja yhdistelimme haastattelujen tietoja ryhmittelemällä ne pienempiin kokonaisuuksiin. Lähestymistapa helpotti merkittävästi haastattelutietojen analysointia ja teemojen syvällistä käsittelyä. Analysoinnissa tunnistimme keskeisimmät näkökulmat, joita luottamushenkilöt kohtasivat häirintään ja maalittamiseen liittyen. Yhdistelemällä aineistoa tavoittelimme säännönmukaisuuksia tai samankaltaisuuksia eri luokkien välillä. Tutkimuskysymyksiä analysoitiin etsimällä niistä avainsanoja, ylä- ja alakäsitteitä sekä yhteisiä että erottavia tekijöitä. Analyysin tulokset raportoidaan luvussa kuusi.

5.4 Opinnäytetyöprosessi

Tutkimusprosessi eteni PDCA-mallin mukaisesti. Lyhenne PDCA koostuu sanoista Plan, Do, Check ja Act eli suunnittele, toteuta, tarkista ja toimi. Suunnitteluvaiheessa harkitaan ongelman luonnetta, sen merkitystä ja tarvittavaa informaatiota ongelman ymmärtämiseksi. Toteutusvaiheessa testataan ratkaisua. Tarkistusvaiheessa arvioidaan tuloksia suhteessa tavoitteisiin ja tarkastellaan toimivan ja odotusten mukaisen suorituksen eroja. Toimintavaiheessa tunnistetut ongelmat ratkaistaan, suunnitelma toteutetaan kokonaisuutena ja uusi tila vakiinnutetaan. Näin luodaan pohja opinnäytetyön tuleville PDCA-kierroille. (ISO Training Institute 2020.)

Opinnäytetyöprosessimme alkoi syyskuussa 2023 yhteydenotolla Joensuun kaupungin turvallisuuspäällikkö Ville Leinoseen, jolta saimme idean työhömme. Opinnäytetyön teimme parityönä yhdistäen Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun ja Laurea-ammattikorkeakoulun käytänteitä. Teimme opinnäytetyön Xamkin ohjeistuksen mukaisesti. Plan-vaiheessa pidimme palaverin kaupungin turvallisuuspäällikön ja viestintäpäällikön kanssa sekä useita suun-

nittelupalavereita ohjaajien kanssa. Ensimmäisen palaverin pidimme marras-kuussa 2023. Palavereja oli säännöllisesti koko prosessin ajan joko puhelimitse, sähköpostitse tai Microsoft Teams -sovelluksen välityksellä.

Suunnitteluvaiheessa kävimme läpi opinnäytetyön tavoitteet, aikataulun ja tehtävät sekä hioimme prosessin aikataulua ja tehtäväälistaa. Samalla aloimme laatia tutkimussuunnitelmaa ja miettiä sopivaa metodologiaa. Plan-vaiheeseen kuului sähköpostiviestien vaihto toimeksiantajan kanssa ja opinnäytetyön suunnitelman esittely Xamkin tutkimussuunnitelmaseminaarissa, joka pidettiin 30.1.2024. Esitimme suunnitelman toimeksiantajalle, joka hyväksyi suunnitelmamme. Plan-vaiheen lopuksi laajensimme osallistujajoukkoa Joensuun kaupungin valtuutetuista kaikkiin kaupungin luottamushenkilöihin.

Do eli Toteutusvaiheessa allekirjoitimme 24.1.2024 toimeksiantosopimuksen turvallisuuspäällikön ja ohjaajien kanssa. Toteutusvaiheessa jatkoimme kirjallisen materiaalin keräämistä ja suunnittelimme kyselyn. Teimme Webropol-kyselyn helmikuun 2024 aikana. Teemahaastattelujen prosessi alkoi suunnittele- malla haastattelujen runko. Loimme yhtenäisen haastattelurungon, jota sovelsimme kaikissa haastatteluissa. Kun runko ja haastattelukysymykset olivat valmiita, lähetimme 1.3.2024 sähköpostitse viestin luottamushenkilöille pyytäen vapaaehtoisia osallistumaan haastatteluun. Toteutimme haastattelut maaliskuun 2024 aikana.

Tulosten tarkastelu, raportointi ja analysointi kuuluivat Check-vaiheeseen, jossa vertailimme saatuja tuloksia alkuperäiseen suunnitelmaan. Kävimme läpi mahdolliset poikkeamat ja mietimme korjaustoimenpiteitä. Check-vaiheessa arvioimme koko prosessia ja teimme muutoksia. Act-vaiheessa tarkas- telimme PDCA-mallin toteutumista ja teimme tarvittavia korjauksia. Opimme hyödyntämään aiempia suunnitelmia ja sopeutumaan muuttuviin tilanteisiin. Työn viimeistelyvaiheessa tarkistimme kieliäsun, korjasimme virheet ja yhte- näistimme termejä. Lopuksi lisäsimme opinnäytetyöhön tiivistelmän.

Opinnäytetyön jokaisessa vaiheessa huolehdimme tutkimusetiikasta ja tietosuo- jasta. Aineistoa kerätessämme oli tärkeä noudattaa tietosuojaohteita, koska sillä varmistimme osallistujien yksityisyyden ja tietojen turvallisuuden. Hyödynsimme Xamkin valmista tietosuojailmoitusohjeita. Ennen kyselyä ja

haastatteluja informoimme jokaista osallistujaa. Painotimme osallistujille, että vastaukset pysyvät anonyymeinä ja takaamme jokaisen yksityisyyden. Opin- näytetyössä emme keränneet ylimääräisiä henkilötietoja ja kaiken kerätyn tie- don säilytimme aina turvallisesti. Tallensimme tiedot tietoturvalliseen paikkaan huolehtien aineiston riittävästä suojauksesta. Anonymisoimme opinnäytetyön aineiston eli muutimme kaikki henkilötiedot niin, että kenelläkään ei ole mah- dollisuutta palata tunnistelliseen tietoon. Pidimme kiinni eettisistä käytän- teistä, koska opinnäytetyö oli tärkeä tehdä eettisesti ja vastuullisesti, kunnioit- taen jokaisen osallistujan yksityisyyttä ja tietoturva.

6 TULOKSET

Luvussa 6 esitellään sekä kyselyn ja haastattelujen tulokset. Kysely ja haas- tattelut toteutettiin anonyymeinä, ja tulokset esitetään niin, että vastaajien tai haastateltavien henkilöllisyydet tai heidän edustamansa organisaatiot eivät tule esille. Kyselyn ja haastattelujen tulokset esitetään samassa järjestyk- sessä, jossa ne esitettiin vastaajille.

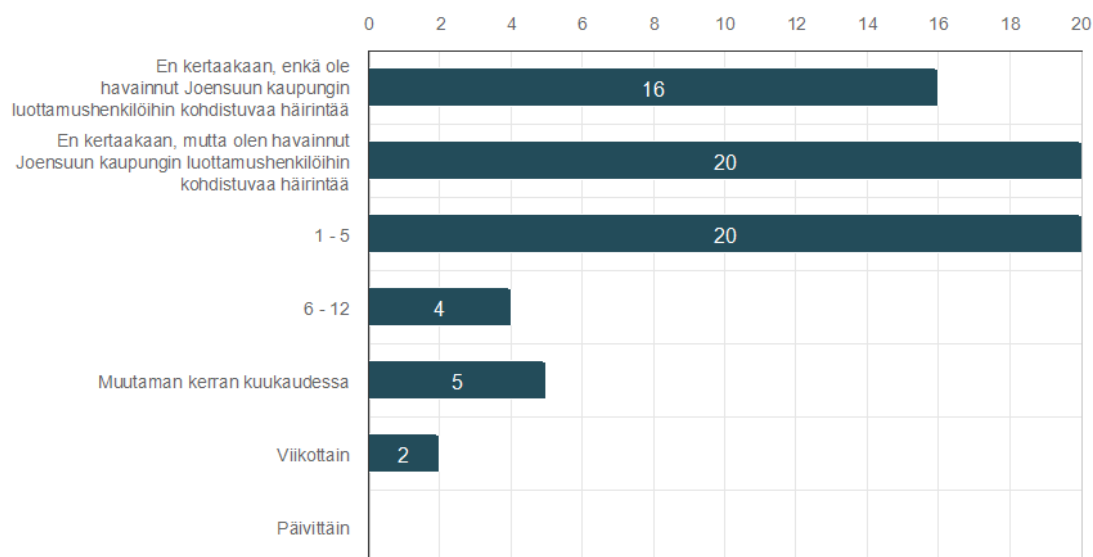
6.1 Kysely

Kyselyn tulokset antoivat meille tärkeää tietoa häirinnän ja maalittamisen ylei- syydestä. Tulokset loivat tärkeää pohjaa teemahaastatteluille. Kysymykset 1– 4 koskivat luottamushenkilöiden taustatietoja. Kyselyyn osallistuneista vastaa- jista puolet oli naisia (30) ja puolet miehiä (30). Pieni osuus vastaajista 3,2 % (2) oli määritellyt sukupuolensa muuksi kuin naiseksi tai mieheksi. Kyselyyn osallistujat jakautuivat eri ikäryhmiin seuraavasti: alle 18-vuotiaita oli 11,5 % (7), 18–29-vuotiaita 3,3 % (2), 30–45-vuotiaita 18,0 % (11), 46–59-vuotiaita 32,8 % (20) ja yli 60-vuotiaita 34,4 % (21). Suurin osa vastaajista 67,2 % (41) kuului 46–59-vuotiaisiin ja yli 60-vuotiaisiin.

Kysymyksillä 3 ja 4 haluttiin selvittää, kuinka hyvin luottamushenkilöt tuntevat ilmiöt häirintä ja maalittaminen ja niihin liittyvän lainsäädännön. Molemmissa kysymyksissä vastaukset pyydettiin lukuarvoina 0 ja 10 välillä. Arvo 0 tarkoitti, että vastaajalla ei ole lainkaan tietämystä ja arvo 10 tarkoitti, että vastaajan tietämys on erinomainen. Vastaajien keskimääräinen tuntemus ilmiöistä häi- rintä ja maalittaminen oli mediaaniarvoltaan 8. Vastaajat kokivat olevansa hy-

vin perillä näistä ilmiöistä. Keskimääräinen tietämys ilmiöihin häirintä ja maalitytämisen liittyvistä lainsäädännöistä oli mediaaniarvoltaan 6. Tietämys lainsäädännöstä näiden ilmiöiden osalta oli kohtalainen, mutta ei täysin kattava.

Kysymykset 5–15 liittyvät luottamushenkilöihin kohdistuvaan häirintään. Kysymyksen 5 (kuva 3) tulokset häirinnästä luottamustehtävissä viimeisen 12 kuukauden aikana osoittivat, että vastaajien kokemukset vaihtelivat merkittävästi. Vastaajista 25,4 % (16) ilmoitti, ettei ollut kokenut häirintää luottamustehtävissä viimeisen vuoden aikana, eikä ollut havainnut Joensuun kaupungin luottamushenkilöihin kohdistuvaa häirintää. Toisaalta 31,7 % (20) vastaajista ilmoitti, ettei ollut kokenut häirintää, mutta oli havainnut sitä muiden luottamushenkilöiden kohdalla. Yli puolet vastaajista ei ollut henkilökohtaisesti kokenut häirintää. Vastaajista 31,7 % (20) ilmoitti kokeneensa häirintää luottamustehtävissään 1–5 kertaa viimeisen vuoden aikana. Häirintä oli kohtuullisen yleistä luottamustehtävissä toimivien keskuudessa. Pieni osa vastaajista ilmoitti kokeneensa häirintää useammin kuin viisi kertaa vuodessa. Tärkeää on huomata, että pieni osuus vastaajista mainitsi kokeneensa häirintää muutaman kerran kuukaudessa tai viikoittain.

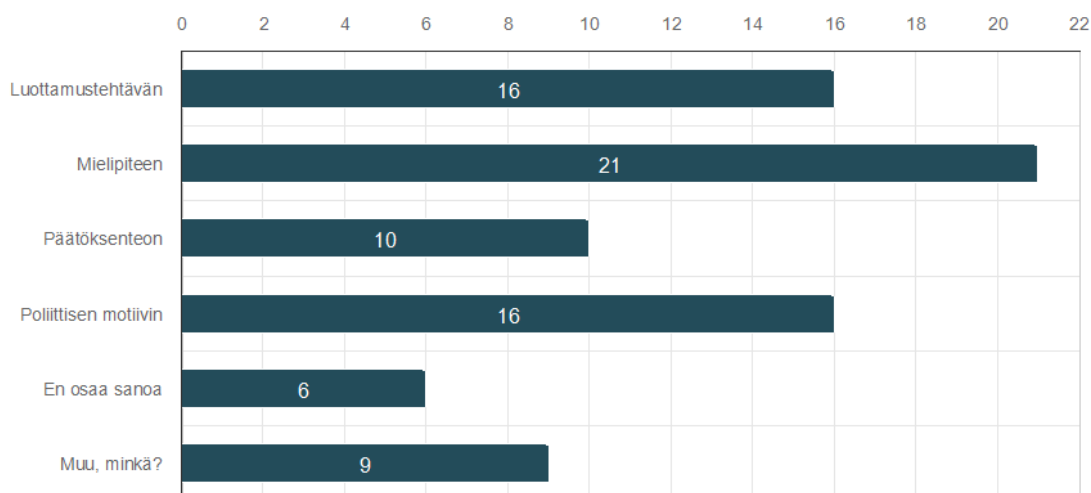

Kuva 3. Kuinka usein olet kokenut häirintää luottamustehtävissä viimeisen 12 kuukauden aikana?

Kysymyksen 6 tulokset häirinnän tapahtumispaikoista antoivat kattavan kuvan siitä, missä vastaajat olivat kokeneet häirintää. Monet vastaajista olivat kokeneet häirintää useissa eri paikoissa. Eniten häirintää oli tapahtunut sosiaalisessa mediassa, jossa 67,4 % (31) vastaajista ilmoitti kokeneensa häirintää. Tulokset korostivat sosiaalisen median roolia häirinnän alustana. Häirintää oli

kokenut julkisessa tilassa vastaajista 37,0 % (17) ja luottamustehtävissä 32,6 % (15). Kokouksissa, keskustelupalstoilla ja sähköpostitse häirintä oli hieman harvinaisempaa, neljännes vastaajista ilmoitti kokeneensa häirintää näissä ympäristöissä. Tekstiviestein tapahtunut häirintä oli harvinaista. Vapaamuotoisista vastauksista kävi ilmi, että häirintää voi tapahtua monissa eri paikoissa, kuten työpaikoilla, yleisötilaisuuksissa, kampanjoissa ja toreilla.

Kysymyksen 7 (kuva 4) tulokset häirinnän kohteeksi joutumisen syistä antavat tietoa siitä, miksi ihmiset arvioivat joutuneensa häirinnän uhreiksi luottamustehtävissään tai muissa tilanteissa. Vastaajien mielestä mielipiteet 43,8 % (21) olivat suurin syy häirinnän kohteeksi joutumiselle. Luottamustehtävään ja poliittiseen motiiviin liittyvät syyt olivat merkittäviä, sillä vastaajista 33,3 % (16) koki joutuneensa häirinnän kohteeksi juuri näiden takia. Muita syitä häirinnän kohteeksi joutumiselle olivat päihtynyt henkilö, henkilökohtainen antipatia, ”väärä” puoluekanta ja uskonto. Osa vastaajista koki häirintää ilman selvää syytä tai he eivät osanneet arvioida, miksi olivat joutuneet häirinnän kohteeksi.

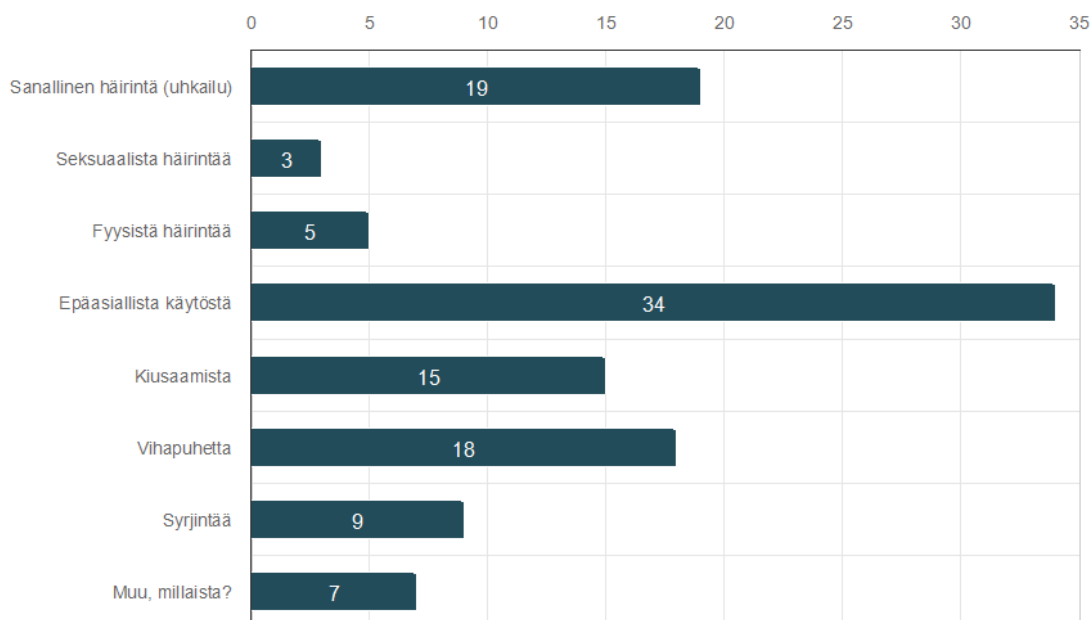

Kuva 4. Minkä vuoksi arvioit joutuneesi häirinnän kohteeksi?

Kysymyksen 8 tulokset antoivat kuvan siitä, miksi vastaajat arvioivat joutuneensa häirinnän kohteeksi. Yli puolet vastaajista 51,1 % (23) arvioi häirinnän motiiviksi katkeruuden. Toiseksi yleisin häirinnän motiivi oli pakkomielle, jonka ilmoitti 28,9 % (13) vastaajista. Muita ilmoitettuja häirinnän motiiveja olivat esimerkiksi kosto, poliittinen suuntautuminen, pelottelu, kiusaaminen, mielipide ja väärän poliittisen puolueen edustaminen. Osa vastaajista ilmoitti, etteivät he osaa nimetä häirinnän motiivia.

Kysymyksen 9 tulokset häirinnän tapahtumisajankohdista kertoivat siitä, milloin vastaajat olivat kokeneet häirintää. Eniten häirintää ilmoitettiin tapahtuneen luottamustehtävissä, joissa 55,3 % (26) vastaajista ilmoitti kokeneensa häirintää. Vaalikampanjassa tapahtunut häirintä oli yleistä, sillä 51,1 % (24) vastaajista ilmoitti kokeneensa häirintää tällaisissa tilanteissa. Vapaa-ajalla tapahtuva häirintä oli yleistä, sillä 38,3 % (18) vastaajista kertoi kokeneensa häirintää vapaa-ajallaan. Muualla ilmoitetut häirinnän tapahtumisajankohdat sisälsivät vastauksia: "aina", "salaa" ja "töissä".

Kysymyksen 10 (kuva 5) tulokset antoivat vastauksia siihen, millaista häirintää vastaajat olivat kokeneet. Epäasiallinen käytös oli yleisin ilmoitettu häirinnän muoto, sillä peräti 73,9 % (34) vastaajista ilmoitti kokeneensa epäasiallista käytöstä. Sanallinen häirintä, erityisesti uhkailu, oli yleistä, sillä 41,3 % (19) vastaajista ilmoitti kokeneensa sanallista häirintää. Kiusaamista oli kokenut 32,6 % (15) ja vihapuhetta 39,1 % (18) vastaajista. Seksuaalinen häirintä, fyysinen häirintä ja syrjintä olivat vähemmän ilmoitettuja häirinnän muotoja. Osa vastaajista ilmoitti, etteivät he olleet kokeneet minkäänlaista häirintää tai että he eivät osanneet määritellä häirinnän laatua tarkemmin.

Kuva 5. Millaista häirintää olet kokenut?

Kysymyksessä 11 haettiin vastauksia, kuka tai ketkä ovat häirinneet luottamushenkilöitä. Luottamushenkilöistä 44,7 % (21) vastasi, että häiritsijä on tuntematon tekijä, joka on anonyymi tai ei tunnistettavissa. Kaupungin asukkaat

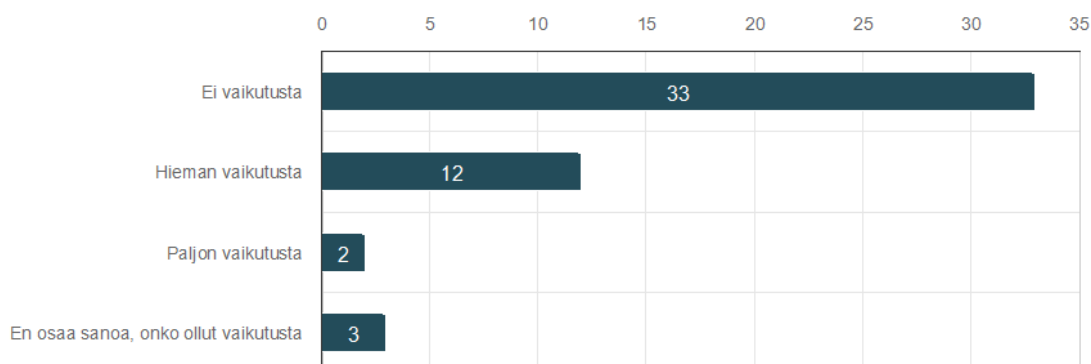
koettiin merkittäviksi häiritsijöiksi, sillä 46,8 % (22) vastaajista ilmoitti heidän olleen häirinnän aiheuttajia. Poliitikot olivat yleinen häirintää aiheuttava ryhmä, sillä 42,6 % (20) vastaajista ilmoitti heidän olleen häiritsijöitä.

Kysymyksen 12 vastausten perusteella häirinnästä ilmoitettiin useimmiten puheenjohtajalle (hallitus, valtuusto, lautakunta) tai poliittisen ryhmän puheenjohtajalle 45,7 % (21). Häirintätilanteissa vastaajat kääntyivät ensisijaisesti oman poliittisen organisaationsa johtohenkilöiden puoleen. Viranomaisille, kuten poliisille, ilmoitettiin häirinnästä 4 kertaa. Osa vastaajista koki häirinnän niin vakavana, että he päättivät turvautua viranomaisten apuun. Vastaajista 40,6 % (13) ilmoitti häirinnästä muun muassa lautakunnan sihteerille, ystävälle, kanssakampanjoijille tai oli jättänyt kertomatta kenellekään. Huomionarvoista on, että osa vastaajista ei ilmoittanut häirinnästä kenellekään tai ei tehnyt virallista rikosilmoitusta.

Kysymyksessä 13 selvitettiin, keihin häirinnällä on ollut vaikutusta. Vastaajista 60 % (27) koki, että häirinnällä oli ollut vaikutusta vastaajaan itseensä. Vastaajista 46,7 % (21) oli todennut häirinnän vaikuttaneen luottamushenkilöihin. Vastaajista 15,6 % (7) oli todennut häirinnällä olleen vaikutusta lähiomaisiin ja 6,7 % (3) lähipiiriin. Häirinnän vaikutuksista muihin nousivat esille muun muassa sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen edustajat, tarkastuslautakunnan jäsenistö, muut ehdokkaat ja puoluetoverit.

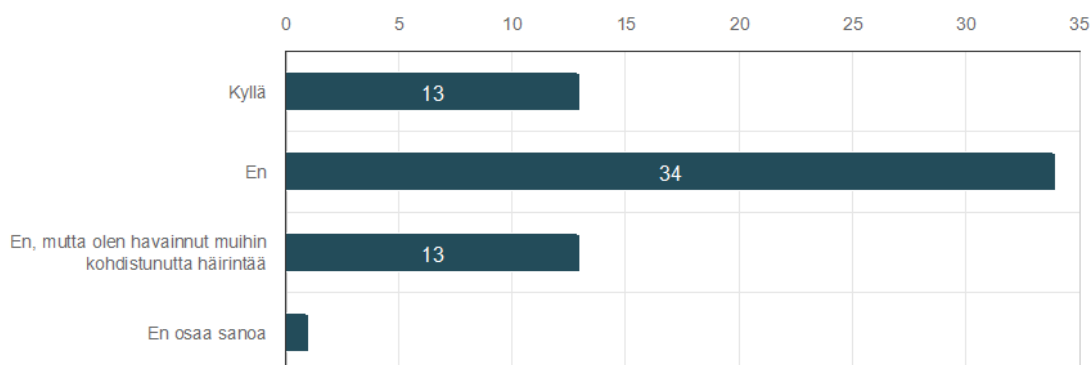
Kysymyksen 14 vastaukset kuvasivat häirinnän vaikutuksia vastaajiin. Vastaajat kokivat häirinnän vaikuttaneen negatiivisesti heidän turvallisuuden tunteeseensa, sillä vastaajista 32,6 % (15) ilmoitti turvallisuuden tunteensa alentuneen häirinnän seurauksena. Tulosten perusteella vastaajista 28,3 % (13) kertoi, että häirintä oli vaikuttanut psyykkiseen terveyteen, henkiseen hyvinvointiin ja mielenterveyteen. Motivaatio luottamustehtäviin oli vähentynyt peräti 54,3 % (25) vastaajista. Fyysiseen terveyteen häirintä oli vaikuttanut vain muutamassa tapauksessa ja niiden vaikutukset olivat harvinaisempia, mutta eivät kuitenkaan kokonaan poissuljettuja. Osa vastaajista ilmoitti häirinnän vaikuttaneen muulla tavoin, kuten perusteettoman moitteen aiheuttamana mielihäiriönä, tarpeena muuttaa pois kodistaan tai omaan työhön ja yritystoimintaan.

Kysymyksessä 15 (kuva 6) selvitettiin, oliko häirinnällä ollut vaikutusta päätöksentekoon. Vastaajista 67,3 % (33) ilmoitti, että häirinnällä ei ollut vaikutusta heidän päätöksenteoonsa. Suurin osa vastaajista kykeni erottamaan häirinnän ja sen aiheuttaman paineen päätöksenteostaan. Vastaajista 24,5 % (12) ilmoitti häirinnällä olleen hieman vaikutusta päätöksentekoon. Pieni osa vastaajista 4,1 % (2) ilmoitti, että häirinnällä oli ollut paljon vaikutusta hänen päätöksenteoonsa. Vastaajista 6,1 % (3) ilmoitti, ettei osaa sanoa, oliko häirinnällä ollut vaikutusta hänen päätöksenteoonsa.

Kuva 6. Onko häirinnällä ollut vaikutusta päätöksentekoon?

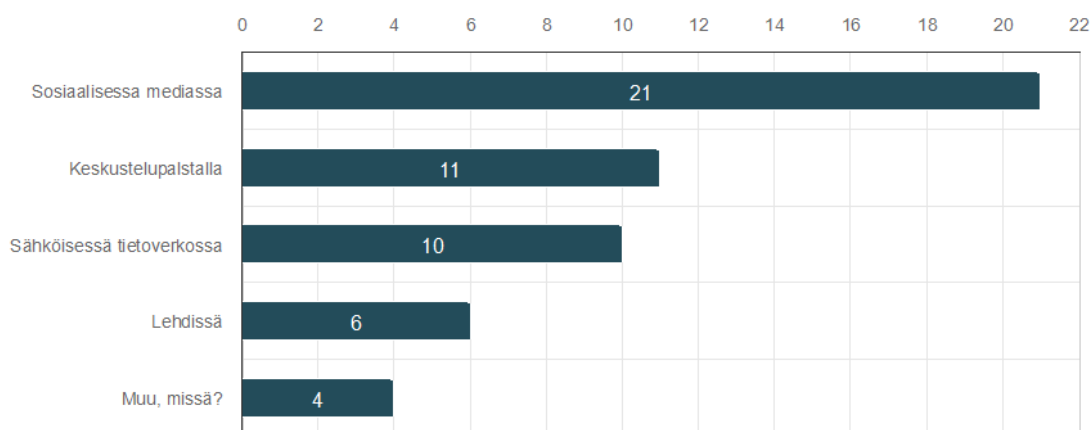
Kysymykset 16–23 liittyivät vastaajiin kohdistuvaan maalittamiseen. Kysymyksessä 16 (kuva 7) selvitettiin, olivatko luottamushenkilöt joutuneet maalittamisen kohteeksi. Yli puolet vastaajista 55,7 % (34) ilmoitti, ettei ollut joutunut maalittamisen kohteeksi. Vastaajista 21,3 % (13) ilmoitti kokeneensa maalittamista. Sama määrä 21,3 % (13) vastaajista ilmoitti, ettei ollut joutunut maalittamisen kohteeksi, mutta oli havainnut muiden kohdanneen tätä ilmiötä. Yksi vastaajista ilmoitti, ettei osaa sanoa, onko hän joutunut maalittamisen kohteeksi vai ei.

Kuva 7. Koetko joutuneesi maalittamisen kohteeksi?

Kysymyksessä 17 selvitettiin, millaista maalittamista vastaajat olivat kokeneet. Vastaajista 73,1 % (19) oli kokenut mustamaalaamista. Vihaviestejä oli saanut 42,3 % (11) vastaajista. Epäsuoraa uhkailua ja yksityiselämän tietojen levittämistä ja niiden vääristelemistä oli kokenut kutakin 34,6 % (9) vastaajista. Suoraa uhkailua oli kokenut 26,9 % (7) vastaajista. Muista maalittamisen muodoista vastauksissa mainittiin lehdistölle valheellisen tiedon antaminen. Kysymykseen vastasivat kaikki, jotka olivat havainneet johonkin toiseen kohdistuvaa maalittamista.

Kysymyksen 18 (kuva 8) vastausten mukaan suurin osa maalittamisesta tapahtui sosiaalisessa mediassa, sillä peräti 80,8 % (21) vastaajista ilmoitti kokeneensa maalittamista kyseisessä ympäristössä. Keskustelupalstojen ja sähköisen tietoverkon ilmoitettiin olevan merkittäviä maalittamisen tapahtumapaikkoja. Vastaajista 42,3 % (11) ilmoitti kokeneensa maalittamista keskustelupalstoilla ja 38,5 % (10) sähköisessä tietoverkossa. Lehdissä maalittamista ilmoitti kokeneensa 23,1 % (6) vastaajista. Maalittaminen ei ollut kovinkaan yleistä valtuuston kokouksissa tai kasvotusten käydyissä keskusteluissa.

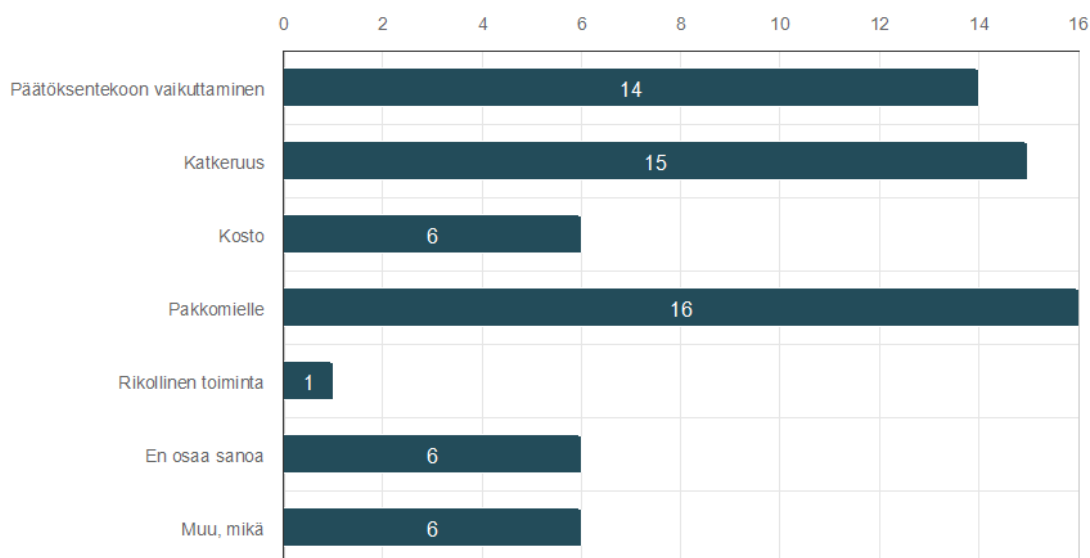

Kuva 8. Missä maalittaminen on tapahtunut?

Kysymyksessä 19 selvitettiin, kenelle vastaajat olivat ilmoittaneet maalittamisesta. Poliittisen ryhmän puheenjohtajalle ilmoittaminen oli yleisin vaihtoehto, sillä 50,0 % (9) vastaajista ilmoitti tehneensä näin. Viranomaisille (poliisi) ilmoittaminen oli ollut toiseksi yleisin vaihtoehto. Vastaajista 33,3 % (6) ilmoitti kertoneensa maalittamisesta poliisille. Puheenjohtajalle (hallitus, valtuusto, lautakunta) ilmoitti 22,2 % (4) vastaajista. Esimiehelle, luottamushenkilölle ja

turvallisuuspäällikölle ilmoittaminen oli harvinaisempaa. Jotkut vastaajat ilmoittivat, etteivät ilmoittaneet maalittamisesta kenellekään tai eivät kokeneet tarvetta ilmoittaa tapauksesta.

Kysymyksessä 20 (kuva 9) selvitettiin luottamushenkilöihin kohdistuneen maalittamisen motiiveja. Luottamushenkilöt vastasivat, että maalittamisen motiiveihin liittyivät katkeruus 50,0 % (15) ja pakkomielle 53,3 % (16). Kolmas yleinen motiivi oli päätöksentekoon vaikuttaminen, joka mainittiin 46,7 % (14) vastauksista. Kosto mainittiin 20,0 % (6) vastauksissa. Harvinaisempia motiiveja olivat rikollinen toiminta, sukupuoli tai henkilön paha olo. Vastaajista 20,0 % (6) ilmoitti, ettei osaa nimetä maalittamisen motiivia.

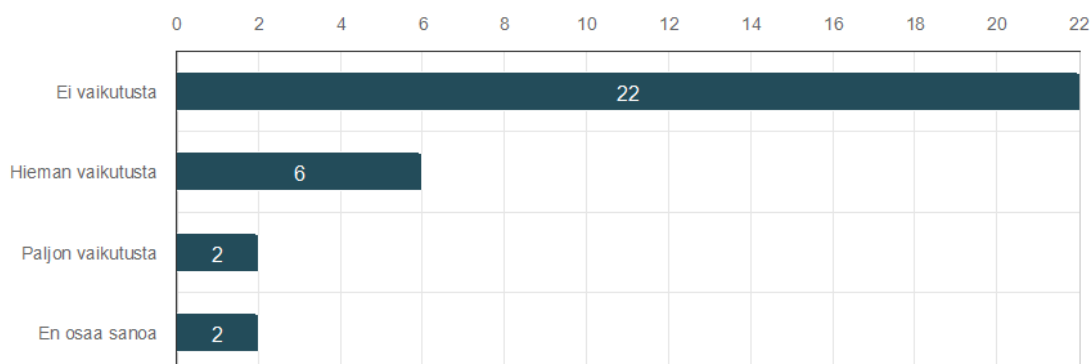
Kuva 9. Mikä on ollut mielestäsi maalittamisen motiivi?

Kysymyksessä 21 tarkasteltiin maalittamisen vaikutuksia luottamushenkilöihin. Vastaajista 20 % (6) ilmoitti turvallisuuden tunteen alentuneen maalittamisen seurauksena. Psykkisen terveyden vaikutukset ilmoitettiin merkittäväksi vaikutukseksi, mikä kosketti 26,7 % (8) vastaajista. Huomion arvoista on, että vastaajista 40 % (12) totesi motivaation luottamustehtäviin vähentyneen maalittamisen vaikutuksesta. Vastaajista 50 % ilmoitti, että maalittamisella ei ollut minkäänlaisia vaikutuksia. Joillakin vastaajilla maalittamisesta aiheutui fyysisen terveyden heikkenemistä, muutto pois kodista tai he vähenisivät osallistumista julkisiin tilaisuuksiin.

Kysymyksessä 22 kysyttiin, keihin maalittamisella oli vaikutusta. Vastaajista 48,0 % (12) ilmoitti maalittamisen vaikuttaneen ainoastaan heihin itseensä.

Luottamushenkilöiden maalittaminen oli yleistä, sillä 56,0 % (14) vastaajista ilmoitti maalittamisen vaikuttaneen luottamushenkilöihin. Lähiomaisiin ja lähipiiriin kohdistuva maalittaminen oli vähäisempää, sillä vastaajista 24,0 % (6) ilmoitti maalittamisen vaikuttaneen lähiomaisiin ja 12,0 % (3) lähipiiriin. Muutama vastaaja mainitsi muita kohteita, kuten puoluetoverit.

Kysymyksessä 23 (kuva 10) selvitettiin, oliko maalittamisella ollut vaikutusta päätöksentekoon.

Kuva 10. Onko maalittamisella ollut vaikutusta päätöksentekoon?

Suurin osa vastaajista eli 68,8 % (22) ilmoitti, ettei maalittamisella ollut vaikutusta heidän päätöksenteoonsa. Vastaajat kykenivät erottamaan maalittamisen vaikutuksen omasta päätöksenteostaan. Hieman vaikutusta ilmoitti kokeneensa 18,8 % (6) vastaajista. Pieni osa vastaajista eli 6,3 % (2) ilmoitti, että maalittamisella oli paljon vaikutusta päätöksenteoonsa. Kaksi vastaajaa ilmoitti, etteivät he osaa sanoa, onko maalittamisella ollut vaikutusta päätöksentekoon.

6.2 Haastattelu

Haastattelun tulokset antoivat meille tarkempaa tietoa haastateltavien kokenemasta häirinnästä ja maalittamisesta. Teemahaastattelut jaoin kolmeen pääteemaan. Vastaukset esitetään teemoittain pääosin samassa järjestyksessä kuin esittelimme ne haastatteluissa. Haastattelujen teemat olivat kokemukset häirinnästä ja maalittamisesta, vaikutukset ja varautuminen.

Ensimmäistä teemaa käsittelemme neljässä kysymyksessä: Oletko kokenut luottamustehtävässä tai muualla häirintää tai maalittamista? Millaista häirintää tai maalittaminen on ollut? Tiedätkö kuka tai ketkä näiden tapahtumien takana

on? Missä häirintä ja maalittaminen on tapahtunut? Haastatteluissa kävi ilmi, että osallistujat olivat joutuneet häirinnän, maalittamisen tai niihin rinnastettavan toiminnan kohteeksi luottamustehtäviensä vuoksi. Luottamushenkilöt kokivat häirintää ja epäasiallista käytöstä, kun taas maalittaminen ei noussut yhtä merkittävästi esiin heidän kokemuksissaan.

Haastateltavat kokivat, että häirinnän ja maalittamisen tarkoituksena oli vaikuttaa heidän toimintaansa tai saada heidät vaikenemaan omista näkemyksistään. Haastatteluissa korostui, että uhrin yleensä tunsivat, kuka oli häirinnän takana. Tuttu henkilö, usein toinen luottamushenkilö, otti heihin suoraan yhteyttä joko henkilökohtaisesti tai sosiaalisen median välityksellä kiusaamis- tai häirintätarkoituksessa. Häirintä ja maalittaminen ilmenivät luottamustehtävien sisäpiirissä, ja yleisimmiksi syiksi niiden taustalla nousivat kateus ja mielipideerot. Esille nousi, että aiemmin ilmiöitä koettiin vähemmän, mutta nyt ne ovat vahvasti läsnä niin fyysisesti kuin sosiaalisessa mediassakin. Suorat puhelinuhkailut ovat siirtyneet sosiaaliseen mediaan ja häirintä ulottuu siellä jopa luottamushenkilöiden perheenjäseniin. Luottamushenkilöiden kokemukset häirintätapauksista olivat moninaisia ja usein vakavia. Haastatteluissa nousi esiin, että häirintää ja maalittamista koettiin erityisesti vaalitulaisuuksissa, joissa osa haastatelluista oli joutunut kohtaamaan aggressiivista ja uhkaavaa käytöstä. Sosiaalisessa mediassa koettu häirintä oli yleistä, ja monet haastatellut olivat kokeneet vihapuhetta verkossa. Erityisesti nuoret naiset olivat usein häirinnän kohteena.

Toisessa teemassa kysyimme haastateltavilta häirinnän ja maalittamisen vaikutuksista. Teeman kysymykset liittyivät siihen, miten koettu häirintä tai maalittaminen oli vaikuttanut haastateltaviin ja oliko sillä vaikutusta päätöksentekoon. Yhteisenä tekijänä haastateltavien kokemuksissa oli, että häirinnällä ja maalittamisella oli vaikutusta henkilökohtaiseen elämään. Useat haastatellut kertoivat, että häirintäkokemukset olivat aiheuttaneet heille merkittävää henkistä kuormitusta ja stressiä. Tämä näkyi esimerkiksi ahdistuksena, univaikeuksina ja jatkuvana huolestuneisuutena. Häirintä ja maalittaminen vaikuttivat henkilöiden sosiaalisiin suhteisiin aiheuttaen eristäytymistä ja vaikeuksia luottaa muihin ihmisiin. Monet haastatelluista kokivat menettäneensä luottamustaan yhteisöön ja poliittiseen prosessiin.

Haastatteluissa korostui, että häirintä ja maalittaminen vaikuttivat merkittävästi henkilöiden henkilökohtaiseen elämään ja tekivät heidät varovaisemmiksi ilmaisemaan omia mielipiteitään ja toimimaan luottamustehtävissään. Häirintää kokeneet mainitsivat, että asiat jäivät pitkäksi aikaa heitä mietityttämään. Henkilökohtaisen elämän lisäksi häirintä ja maalittaminen vaikuttivat luottamustehtävien hoitamiseen. Monet haastatelluista kertoivat joutuneensa harkitsemaan tarkasti omia puheitaan ja toimiaan, jotta välttäisivät lisääntyvää häirintää. Osa haastatelluista kertoi, että tämä saattoi vaikuttaa päätöksentekoon ja estää heitä tuomasta esille omia näkemyksiään ja aloitteitaan. Häirintä ja maalittaminen saattoivat vaikuttaa luottamushenkilöiden työtehtäviin ja -suorituksiin vähentäen heidän kykyään keskittyä olennaiseen ja hoitaa tehtäviään tehokkaasti. Häirinnän ja maalittamisen vuoksi poliisiin otettiin yhteyttä ja niistä ei tehty rikosilmoituksia.

Kolmannessa teemassa haastateltavilta kysyimme varautumisesta. Kysymyksillä pyrimme selvittämään, millä keinoilla häirintää ja maalittamista voidaan ennalta estää tai miten siihen voisi varautua. Moni haastatelluista korosti tarvetta lisätä tietoisuutta näistä ilmiöistä sekä niiden vakavuudesta ja seurauksista. He toivoivatkin koulutusta ja tiedotusta sekä selkeitä pelisääntöjä ja ohjeita, joilla voisi ehkäistä ja torjua häirintää ja maalittamista. Erityisesti sosiaalisen median käytön merkitys nousi esiin. Haastatellut ilmaisivat tarpeen ohjeistukselle ja tuelle siinä, miten toimia ja reagoida häirintä- ja maalittamistilanteissa. Monet toivoivat virallisten tahojen, kuten kaupungin ja poliisin, aktiivisempaa roolia ja tukea tilanteiden selvittämisessä ja niiden uhrien tukemisessa. Haastatteluissa kävi ilmi, että moni koki Joensuun kaupungin tuen jääneen vaillinaiseksi.

Turvallisen toimintaympäristön luominen oli keskeinen huolenaihe. Haastatellut toivoivat konkreettisia toimenpiteitä, kuten turvallisten tilojen järjestämistä ja häirinnän ja maalittamisen vastaisia kampanjoita. He painottivat yhteisön yhtenäisyyden ja solidaarisuuden merkitystä, kannustaen tukemaan toisiaan ja puuttumaan aktiivisesti häirintään ja maalittamiseen. Luottamushenkilöt näkivät tarpeen monipuolisille ja kohdennetuille toimenpiteille häirinnän ja maalittamisen ennaltaehkäisyssä ja varautumisessa. He painottivat tiedon lisäämisen, tukitoimien tarjoamisen sekä yhteisön vahvistamisen merkitystä näiden

haitallisten ilmiöiden torjunnassa. Jälkihuollon merkitys korostui haastateltavien vastauksissa.

7 POHDINTA

Luvussa 7 esitellään tutkimusaineiston tulosten perusteella tehdyt johtopäätökset ja kytketään ne opinnäytetyön teoriaan. Luvussa kuvataan johtopäätösten pohjalta syntyneitä kehittämis ehdotuksia. Luvussa arvioidaan käytettyjen menetelmien soveltuvuutta, tutkimuksen toistettavuutta sekä luotettavuutta.

7.1 Johtopäätökset

Opinnäytetyössämme halusimme selvittää Joensuun kaupungin luottamushenkilöihin kohdistuvaa häirintää ja maalittamista. Tavoitteena meillä oli tietoisuuden lisääminen liittyen ilmiöihin ja lainsäädäntöön. Tulosten ja johtopäätösten pohjalta oli tarkoitus luoda Joensuun kaupungille kehittämis ehdotuksia häirinnän ja maalittamisen varalle.

Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä oli selvittää, *millaista häirintää tai maalittamista luottamushenkilöihin kohdistuu?* Opinnäytetyön tulokset valottavat luottamushenkilöihin kohdistuvan häirinnän ja maalittamisen moninaisuutta. Tulosten perusteella on selvää, että nämä ilmiöt muodostavat merkittävän haasteen niin yhteiskunnallisesti kuin yksilötasollakin. Yhdenvertaisuusvaltuutetun (s.a) mukaan häiritsevällä käyttäytymisellä luodaan hyökkäävä ilmapiiri, jota luottamushenkilöihin tulosten mukaan kohdistuu. Tuloksissa törmäsimme ilmiöön, joka ulottui henkisestä painostuksesta aina vakavaan uhkailuun asti. Valta-asema ja päätöksenteko herättävät selvästi voimakkaita tunteita ja reaktioita. Havaittavissa oli, että useimmiten poliittinen ilmapiiri ja näkemuserot voivat johtaa häirintään ja epäasialliseen kohteluun. Häirintä voi levitä luottamushenkilöiden läheisten ympäristöön ja vaikuttaa heidän hyvinvointiinsa. Opetushallitus (2024a) on määritellyt, että psyykkisen terveyden heikentyminen voi ilmetä esimerkiksi stressinä, ahdistuksena tai masennuksena vaikuttaen merkittävästi elämään ja toimintakykyyn. Monien luottamushenkilöiden vastauksissa nousi esille häirinnän vaikutus psyykkiseen terveyteen.

Luottamushenkilöt kohtasivat erilaisia häirintämuotoja, jotka vaikuttivat heidän työhönsä ja henkilökohtaiseen elämäänsä. Häirintä sisälsi monenlaisia tekoja,

jotka loukkasivat vastaajien ihmisarvoa ja aiheuttivat henkistä kuormitusta. Häirintä ja sen eri muodot ovat yleisempiä luottamushenkilöiden elämässä kuin maalittaminen. Epäasiallinen käytös, sanallinen häirintä ja vihaviestit nousivat tulosten perusteella suurimmiksi häirintämuodoiksi. Kyselyyn vastanneista 73,9 % kertoi joutuneensa epäasiallisen käytöksen kohteeksi. Sanallista häirintää ja vihapuhetta kohdattiin seuraavaksi yleisemmin. Yhdenvertaisuusvaltuutetun (s.a) mukaan vihapuhe on laaja käsite, joka kattaa kaikenlaisen vihamielisen ja syrjivän kielenkäytön ja tätä monet luottamushenkilöt kohtaavat usein toimessaan. Vihapuhetta, mustamaalaamista ja epäasiallista käytöstä kohdattiin niin sosiaalisessa mediassa kuin kasvotusten. Motiivina maalittamiselle ja häirinnälle oli tulosten perusteella katkeruus ja kosto. Tämä asettaa haasteita ilmiön kitkemiseen ja ennaltaehkäisyyn, sillä sen taustalla voi olla syvälle juurtuneita konflikteja ja erimielisyyksiä. Maalittaminen koetaan usein emotionaaliseksi reaktioksi, joka voi johtua henkilön pitkäaikaisista kanoista tai pakkomielleisestä käyttäytymisestä uhria kohtaan.

Toisena tutkimuskysymyksenä selvitimme, *milloin häirintä koetaan maalittamisena?* Häirinnän muuttuessa maalittamiseksi oli keskeistä huomata, että se ei enää rajoittunut yksittäisiin mielipiteen ilmauksiin, vaan kehittyi systemaattiseksi, laajamittaiseksi ja koordinoituksi kampanjoinniksi. Sisäministeriö (2021, 13) määrittää, että maalittamisessa yksittäinen henkilö käynnistää järjestäytyneen häirinnän kohti yhtä kohdetta. Tulosten perusteella maalittaminen oli luottamushenkilöiden keskuudessa vähäisempää ja enemmänkin kyse oli häirinnästä ja epäasiallisesta käytöksestä kuin maalittamisesta. Kyselyn perusteella 80,8 % maalittamisesta tapahtuu sosiaalisessa mediassa. Työskentelytapojen siirtyminen julkisemmiksi ja sosiaalisen median alustojen yleistymisen organisaatioiden viestinnässä synnyttää uusia riskejä ja vaaratekijöitä luottamustehtävissä toimiville.

Kolmannessa tutkimuskysymyksessä etsimme vastausta sille, *vaikuttaako häirintä tai maalittaminen päätöksentekoon.* Tuloksia tarkastellessa oli huolestuttavaa havaita, että häirintä ja maalittaminen olivat jollakin tasolla vaikuttaneet luottamushenkilöiden päätöksentekoon ja heidän rooliinsa demokraattisessa yhteiskunnassa. Kyselyyn vastanneista 6,3 % koki, ettei maalittamisella ollut vaikutusta heidän päätöksentekoonsa. Vaikka häirintä tai maalittaminen ei estä päätöksentekoa kokonaan, se saattaa silti vaikuttaa päätöksentekoon

jossain määrin ja aiheuttaa epävarmuutta tai lisäpainetta päätöksentekoprosessissa. Tulosten perusteella huomasimme, että Tolvanen (2024) on samaa mieltä siitä, että maalittamisella pyritään selvästikin manipuloimaan tai ohjaamaan henkilön tekemiä päätöksiä halutun lopputuloksen saavuttamiseksi. Tämä osoittaa tarpeen tukea luottamushenkilöitä häirinnän kohtaamisessa ja sen vaikutusten hallinnassa. Häirintä loi pelkoa ja epävarmuutta luottamushenkilöiden keskuudessa, mikä saattoi vaikuttaa heidän kykyynsä toimia objektiivisesti ja tehokkaasti. On tärkeä tunnistaa näiden ilmiöiden vaikutukset ja kehittää toimenpiteitä, jotka suojelevat luottamushenkilöitä ja varmistavat heidän kykynsä toimia reilusti ja tasapuolisesti päätöksenteon prosesseissa.

Viimeisessä tutkimuskysymyksessä pohdimme, *miten häirintää ja maalittamista voidaan ennalta estää ja miten niihin voidaan varautua*. Tulokset osoittivat, että on tarpeellista jatkaa tiedotuskampanjoita ja koulutusta häirinnän ja maalittamisen ennalta estämiseksi. Koulutuksella ja tiedotuksella torjumme tehokkaammin häirintää ja maalittamista. Tuloksista huomasimme, että lainsäädäntöön liittyvä koulutus on tarpeellinen. Haastatteluun osallistuneet korostivat tarvetta kaikille luottamushenkilöille suunnatusta koulutuksesta. Vastajat toivoivat selkeitä toimintaohjeita häirinnän ja maalittamisen varalle. Yhtenäiset pelisäännöt sekä asennekoulutus tulosten perusteella voisivat tarjota vankan perustan häirinnän ja maalittamisen ennaltaehkäisyyn. Tarve ennaltaehkäisylle ja tietoisuuden lisäämiselle on ilmeinen. Toimenpiteitä kaivataan Joensuun kaupungin ja poliittisten organisaatioiden tasolla. Tämä auttaisi takaamaan turvallisemman ja kunnioittavamman ympäristön poliittiselle osallistumiselle ja vaikuttamiselle. Neljänteen tutkimuskysymykseen vastaamme alaluvussa 7.2, jossa esitetään opinnäytetyön tulosten pohjalta laadittuja kehittämissuhteita Joensuun kaupungille.

7.2 Kehittämissuhteet

Opinnäytetyön tulosten ja johtopäätösten pohjalta laadimme kehittämissuhteita, joita Joensuun kaupunki voi käyttää häirinnän ja maalittamisen ennaltaehkäisemiseksi. Ennaltaehkäisyssä ja varautumisessa on tarpeen kehittää käytäntöjä, jotka suojelevat poliittisia toimijoita ja varmistavat heidän turvallisuutensa ja kykynsä toimia luottamustehtävissä. Suurin osa opinnäytetyöhön osallistuneista oli sitä mieltä, että systemaattista koulutusta tulisi järjestää aina

uusille luottamushenkilöille. Koulutuksessa tulisi käsitellä häirinnän ja maalittamisen tunnistamista, ennaltaehkäisyä ja toimintatapoja häirintä ja maalittamistilanteissa. Esille nousi tarve turvallisuuden informaatiotilaisuudelle, jossa käydään läpi toimintatapoja häirintä- ja maalittamistilanteissa. Informaatiotilaisuudessa olisi tärkeää käsitellä salassapitosäännökset, nollatoleranssi kiusaamiselle sekä selkeät toimintaohjeet eri tilanteisiin. Yhteistyötä viranomaisten kanssa, kuten poliisin ja sosiaalitoimen kanssa, tulisi tiivistää.

Erityisen tärkeää Joensuun kaupungin olisi rakentaa selkeä toimintaohje häirinnän ja maalittamisen varalle. Toimintaohje on keskeinen osa organisaation turvallisuuskulttuuria ja työhyvinvoinnin edistämistä. Joensuun kaupungin tulisi sisällyttää häirinnän ja maalittamisriskien hallinta osaksi päivittäistä toimintaansa. Toimintaohje tulisi integroida osaksi jo olemassa olevia suunnitelmia, jolloin voidaan varmistaa kokonaisvaltaisen riskienhallinnan onnistuminen. Toimintaohjeen tarkoituksena on tarjota selkeät ja konkreettiset toimintamallit sekä uhreille että organisaation jäsenille, jotta he osaavat toimia asianmukaisesti ja tehokkaasti häirintä- tai maalittamistilanteissa. Toimintaohjeen avulla voidaan ennakoita ja torjua häirintä- ja maalittamistilanteiden riskiä. Organisaation jäsenille tulisi antaa selkeä ymmärrys siitä, mitä häirintä ja maalittaminen ovat ja miten niihin tulisi reagoida. Toimintaohjeen avulla Joensuun kaupunki vahvistaa yhteisöllisyyttä ja turvallisuudentunnetta. Kehittämisehdotuksena on tärkeää, että toimintaohje on selkeä ja kattava.

Joensuun kaupungin olisi hyvä luoda kaupungin sisäiset selkeät käytännöt ja pelisäännöt häirinnän ja maalittamisen varalle, jotka ohjaavat toimintaa ja antavat selkeät ohjeet tilanteiden käsittelyyn. Kaupungin tarjoamia tukiverkkoja ja resursseja on vahvistettava häirinnän varalta, kuten kriisiapua, neuvontaa ja muuta tukea tarjoavia palveluita. Jatkossa olisi tarpeellista kehittää järjestelmä häirintä- ja maalittamistilanteiden seuraamiseksi, jotta toimintamalleja voisi jatkuvasti kehittää ja parantaa. Näiden kehittämisehdotusten avulla Joensuun kaupunki voisi vahvistaa häirinnän ja maalittamisen ennaltaehkäisyä ja tehokasta toimintaa tilanteiden varalle, luoden turvallisemman ja tukevamman ympäristön kaupungin luottamushenkilöille.

7.3 Luotettavuuden arviointi

Yksi luotettavuuden arvioinnin kriteereistä on siirrettävyys, joka liittyy tutkimustulosten sovellettavuuteen eri ympäristöissä. Puusan ja Juutin (2020) mukaan siirrettävyydessä pohditaan mahdollisuutta, voisivatko tutkimustulokset olla päteviä toisessa tutkimusympäristössä sekä voisiko aihepiiriä tutkia uudelleen. (Puusa & Juuti 2020, luku 11.) Opinnäytetyömme tulokset perustuvat rajattuun otantaan ja tiettyyn tutkimusympäristöön. Tulokset antavat tietoa häirinnästä ja maalittamisesta Joensuun kaupungin luottamushenkilöiden keskuudessa, mutta niiden yleistettävyys muihin ympäristöihin voi olla rajallista. Erilaiset kulttuuriset, sosiaaliset ja poliittiset kontekstit voivat vaikuttaa siihen, miten häirintä ja maalittaminen ilmenevät eri yhteisöissä ja yksilöissä. Tuloksia yleistäessä täytyy kerätä riittävä määrä vertailuaineistoa eri tutkimusympäristöistä.

Uskottavuus ja varmuus ovat keskeisiä tekijöitä opinnäytetyön luotettavuuden ja laadun arvioinnissa. Uskottavuus liittyy tutkijan vastuuseen varmistaa, että hänen ajatuksensa ja tulkintansa vastaavat tutkittavien näkemyksiä. Eskola ja Suoranta (1998) huomauttavat, että ei ole varmaa, voitaisiinko tutkimuksen uskottavuutta lisätä viemällä tulkinnat tutkittavien arvioitaviksi (Eskola & Suoranta 1998, luku 5). Kyselyn rajoituksena voidaan pitää vastaajien pientä määrää. Kyselyyn vastaajien määrä oli 63 henkilöä eli 25 % kaikista Joensuun kaupungin luottamushenkilöistä, mikä ei ole uskottavuuden kannalta määrällisesti suuri. Opinnäytetyössä on käytetty kyselyn ja teemahaastatteluiden lisäksi sekundääriaineistoa. Opinnäytetyön tulokset saivat tukea teoreettisesta viitekehyksestä.

Opinnäytetyön luotettavuutta varmistimme useilla menetelmillä. Opinnäytetyön strategiana käytimme teemahaastatteluja, joissa pyrimme antamaan äänen tutkittaville ja kuvaamaan heidän kokemuksiaan häirinnästä ja maalittamisesta. Haastattelujen avulla saimme monipuolista tietoa ilmiöstä, mikä lisäsi opinnäytetyön uskottavuutta. Haastatteluaineiston analyysissä käytimme huolellisia ja systemaattisia menetelmiä, kuten teemoittelua ja luokittelua, jotta tulokset olisivat luotettavia ja tarkkoja. Olimme avoinna erilaisille näkemyksille ja vältimme omien ennakoasenteidemme vaikutusta tuloksiin. Haastattelujen ja kyselyn tuloksia tarkastelimme ja arvioimme kriittisesti suhteessa aiempiin tutkimuksiin ja teoriaan häirinnästä ja maalittamisesta.

Vahvistuvuus ja vahvistettavuus viittaavat siihen, että tutkimuksen tulkitsemat ilmiöt saavat tukea muista vastaavista ilmiöistä käsittelevistä tutkimuksista (Eskola & Suoranta 1998, luku 5). Vahvistuvuuden ja vahvistettavuuden arvioinnissa käsitelimme opinnäytetyössä häirinnän ja maalittamisen aihepiirin totuusarvoa ja sovellettavuutta vertailemalla tuloksia aiempiin tutkimuksiin. Yksi tärkeä menetelmä arvioinnissa oli triangulaatio, jossa käytimme useampaa aineistonkeruumenetelmää, kuten haastattelu- ja kyselyaineistoja. Vertailu aiempiin tutkimuksiin auttoivat meitä arvioimaan, ovatko opinnäytetyömme havainnot yhteneväisiä aiempien tutkimusten kanssa vai tarjoavatko ne uusia näkökulmia ja tietoa aiheesta.

Aineiston merkittävyys on suhteellinen käsite, eikä ole helppo määritellä ennakkokriteerejä sille, mikä tekee aineistosta merkittävän. Tutkijan vastuulla on kyky puolustaa aineistonsa merkitystä. Tässä yhteydessä on tärkeä olla tietoinen aineiston kulttuurisesta ympäristöstä ja tuotantoehdoista. (Eskola & Suoranta 1998, luku 5.) Henkilökohtaisessa haastattelussa meillä oli mahdollista havainnoida sanatonta viestintää. Haastatteluissa olisimme saaneet enemmän aineistoa, jos kaikki haastattelut olisi tehty kasvokkain. Aineiston riittävyyden arviointi on haastavaa, sillä etukäteen on vaikea arvioida, mikä on tarpeeksi aineistoa tutkimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Haastattelujen osalta saavutimme saturaation, koska haastateltavien vastaukset eivät enää tuottaneet mitään uutta tietoa. Uusien haastattelujen lisääminen ei enää olennaisesti lisäisi tutkimuksen tietoa tai ymmärrystä. Haastattelujen vastaajat valikoituivat vapaaehtoisuuteen perustuen ja lopulta yhteen sovitettujen haastatteluaikeiden sanelemina. Vastaajiksi suostui lopulta kahdeksan luottamus henkilöä, mikä on näytteenä pieni ja vaatimaton, mutta kehittämissuhteiden valossa riittävä.

8 LOPUKSI

Tutkimusongelmien ratkaiseminen oli keskeinen tavoite tässä opinnäytetyössä, ja sen saavutimme käyttämällä kysely- ja haastattelutuloksia pääasiallisina tiedonlähteinä. Kysely toimi tehokkaana työkaluna laajan vastaajajoukon keräämisessä. Kyselyn avulla saimme laajoja tuloksia, jotka tarjosivat

tilastollista perustaa tutkimusongelmien analysoinnille. Haastattelut täydensivät kyselyjen tarjoamaa tietoa. Haastattelut mahdollistivat yksilöllisten tarinoiden ja näkökulmien esiintuomisen. Tutkimuskysymyksiin saimme vastauksia sekä kyselyjen että haastattelujen avulla. Kyselytulokset olivat keskeinen osa opinnäytetyön ongelmanratkaisuprosessia.

Opinnäytetyön edetessä huomasimme, että häirinnän ja maalittamisen aihe on äärimmäisen monimutkainen ja herkkä. Tämä vaati tarkkaa harkintaa ja herkkyyttä käsitellä asiaa kunnioittavasti ja oikeudenmukaisesti. Alusta alkaen pyrimme luomaan opinnäytetyölle turvallisen ja avoimen ilmapiirin, jossa haastateltavat voivat jakaa kokemuksensa luottamuksellisesti. Työskentelyprosessin aikana kiinnitimme erityistä huomiota opinnäytetyön eettisiin kysymyksiin ja haastattelujen herkkään luonteeseen. Pyrimme olemaan mahdollisimman kunnioittavia ja empaattisia haastateltavia kohtaan ja varmistamaan heidän anonymiteettinsa ja yksityisyytensä suojan.

Opinnäytetyömme keskeinen ongelma oli aiheen rajaaminen ja tavoitteiden selkiyttäminen. Alun perin harkitsimme tutkimuksellisen kehittämistyön tekemistä, jonka lopputuloksena olisi ollut toimintaohjeen laatiminen Joensuun kaupungille liittyen luottamushenkilöihin kohdistuvaan häirintään ja maalittamiseen. Prosessin edetessä huomasimme, että aiheen laajuus ja monimutkaisuus eivät sopineet opinnäytetyöhön, joten päätimme muuttaa suuntaa ja keskittyä laadulliseen tutkimukseen. Toimintaohjeen pois jättäminen oli merkittävä muutos alkuperäiseen suunnitelmaan nähden ja se aiheutti hieman ylimääräistä työtä. Aluksi tämä turhautti ja näyttäytyi hukkaan heitetynä aikana, mutta lopulta käänsimme sen oppimisprosessiksi. Ongelman ratkaisemalla opimme olemaan joustavia ja reagoimaan muutoksiin.

Parityöskentely opinnäytetyössä oli sekä opettavaista että haastavaa. Parityöskentelyn avulla pystyimme jakamaan kuormaa ja tukemaan toisiamme työn eri vaiheissa. Molemmilla oli opinnäytetyöhön erilaisia vahvuuksia ja osaamista, mikä auttoi työn etenemisessä. Keskustelut auttoivat meitä laajentamaan ajattelua ja pohtimaan asioita eri kulmista. Meillä oli hetkiä, jolloin kommunikaatio ei ollut optimaalista ja päätösten tekeminen oli hankalaa. Joskus erimielisyydet työn suunnasta tai toteutuksesta hidastivat edistymistä. Aikataulujen yhteensovittaminen ja työn jakaminen tasapuolisesti aiheuttivat

haasteita. Opinnäytetyön parantamiseksi olisimme voineet luoda selkeämpiä työnjakosuunnitelmia. Tämä olisi auttanut välttämään mahdollisia epäselvyyksiä ja konflikteja työn edetessä.

Pohtiessamme opinnäytetyöprosessia ja tehdessämme ehdotuksia jatkotutkimukseksi huomasimme, että häirintä ilmeni laajana skaalana henkisestä painostuksesta vakavaan uhkailuun. Jatkotutkimuksena voisimme syventyä enemmän päättäjiin kohdistuvan informaatiovaikuttamisen, disinformaation tai hybrdivaikuttamisen ilmenemiseen. Erityisesti olisi kiinnostavaa selvittää hybrdivaikuttamisen yleisyyttä ja tasoa eri toimialoilla ja organisaatioissa. Tutkimalla hybrdivaikuttamisen laajuutta ja sen ilmenemistä voisimme saada tietoa siitä, miten yhteiskunnallinen vaikuttaminen muotoutuu digitaalisen aikakauden ympäristössä. Hybrdivaikuttaminen, jossa yhdistyvät perinteiset vaikutuskeinot ja digitaaliset välineet, ovat nousseet esiin nykypäivän yhteiskunnassa. Jatkotutkimus antaisi tietoa siitä, miten poliittinen ja sosiaalinen vuorovaikutus kehittyy ja miten vaikutusvaltaiset tahot käyttävät hybrdivaikuttamista tavoitteidensa edistämiseen.

Opinnäytetyön toteutuksessa aiheesta häirintä ja maalittaminen olisimme voineet käyttää useita vaihtoehtoisia toimintatapoja. Opinnäytetyötä tehdessä olisimme voineet hyödyntää enemmän määrällistä menetelmää. Määrällinen tutkimus toisi enemmän esille numeerisia ja tilastollisia nostoja aiheesta. Opinnäytetyössä käytimme haastatteluja ja kyselyä, mutta olisimme voineet järjestää työpajoja tai fokusryhmiä luottamushenkilöille. Näillä toteutuksilla olisimme voineet tarjota tilaisuuden keskustella aiheesta avoimesti ja jakaa kokemuksia muiden kanssa. Olisimme voineet hyödyntää verkkoseurantaa ja sosiaalisen median analytiikkaa häirintään ja maalittamiseen liittyen.

Opinnäytetyömme onnistumista voidaan arvioida monien eri tekijöiden näkökulmasta. Kokonaisuutena arvioiden pidämme opinnäytetyötämme onnistuneena, vaikka siihen liittyi haasteita. Yhtenä tavoitteistamme oli nostaa Joensuu kaupungin tietoisuuteen luottamushenkilöiden kokemaa häirintää ja maalittamista sekä tuoda esiin heidän näkemyksiään näiden ilmiöiden ennaltaehkäisyssä. Opinnäytetyössä onnistuimme keräämään tietoa luottamushenkilöiden kokemuksista ja näkemyksistä näistä aiheista. Vaikka osallistujien

määrä jäi alle odotusten, onnistuimme silti saamaan tärkeää tietoa ja nostamaan esiin uusia näkökulmia aiheesta. Toisena onnistumisena pidimme sitä, että pystyimme nostamaan esiin kehittämisehdotuksia ja ennaltaehkäisytoimenpiteitä Joensuun kaupungin huomioon otettavaksi. Opinnäytetyöstä oli hyötyä meidän molempien oppimiseen ja ammatilliseen kehittymiseen. Kaiken kaikkiaan opinnäytetyön tekeminen tästä aiheesta oli opettavainen ja vaikuttava kokemus.

Opinnäytetyön toteutimme kahden eri ammattikorkeakoulun välillä, mikä toi mukanaan sekä haasteita että onnistumisia. Kumpikin ammattikorkeakoulu noudattaa omia käytäntöjään ja ohjeistuksiaan, mikä saattoi ajoittain aiheuttaa ristiriitoja työn etenemisessä. Kahden ohjaajan aikataulujen yhteensovittaminen osoittautui välillä haasteelliseksi. Tämä monialainen yhteistyö tarjosi meille mahdollisuuden hyödyntää kahden ohjaajan ammattitaitoa ja näkemystä työn eri vaiheissa. Saimme tarkasteltua työtämme aina kahdesta eri näkökulmasta, mikä rikasti lopputulosta. Olimme kiitollisia siitä, että saimme läpi koko prosessin rakentavaa kritiikkiä ja ohjausta, mikä auttoi meitä kehittymään opiskelijoina. Lopuksi haluamme kiittää toimeksiantajaa ja toimeksiantajan edustajaa Ville Leinosta ajankohtaisen ja herkän aiheen tarjoamisesta opinnäytetyöksi. Iso kiitos opinnäytetyöhön osallistuneille Joensuun kaupungin luottamushenkilöille.

LÄHTEET

- Aaltonen, M. 2022. Miksi vihapuheeseen ja viharikoksiin puuttuminen on tärkeää. Oikeusministeriö. Kolumni. Saatavissa: <https://oikeusministerio.fi/-/milla-aaltonen-miksi-vihapuheeseen-ja-viharikoksiin-puuttuminen-on-tarkeaa> [viitattu 1.2.2024].
- Autio, R. 2022. Häirintä ja kuormittuminen - työnantajan velvoitteet käytännössä. Helsinki: Kauppakamari.
- Council of Europe. The Committee of Ministers. Recommendation No. R (97).
- Ebner, J. 2018. Counter-Creativity. Teoksessa Fielitz, M. & Thurston, N. (toim.). Post-Digital Cultures of the Far Right. Online Actions and Offline Consequences in Europe and the US. Bielefeld: Transcript, 169–181.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino. E-kirja. Saatavissa: <https://www.elibrary.com/book/9789517685047> [viitattu 4.2.2024].
- Euroopan komissio s.a. Faktantarkastus. Suomen-edustusto. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://finland.representation.ec.europa.eu/uutiset-ja-tapahtumat/faktantarkistus_fi [viitattu 9.2.2024].
- European Convention on Human Rights 4.11.1950.
- Finlex. 2021. Työtehtäviin liittyvä laitton uhkaus muuttui virallisen syytteen alaiseksi. WWW-dokumentti. Päivitetty 04.10.2021. Saatavissa: <https://finlex.fi/fi/uutiset/417/> [viitattu 24.3.2024].
- Forss, M. 2014. Fobban sosiaalisen median selviytymisopas. Helsinki: Docendo. E-kirja. Saatavissa: <https://docendo.fi/sivu/tuote/fobban-sosiaalisen-median-selviytymisopas/2607174%20style=> [viitattu 1.4.2024].
- F-Secure Corporation. 2024. Mitä on disinformaatio ja misinformaatio? WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.f-secure.com/fi/articles/what-is-disinformation> [viitattu 10.2.2024].
- HE 13/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle seksuaalirikoksia koskevaksi lainsäädännöksi.
- Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. 9. p. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2022. Tutkimushaastattelu - Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus. E-kirja. Saatavissa: <https://www.elibrary.com/book/9789523458123> [viitattu 2.2.2024].
- Hyttinen, M. & Korte, A. 2019. Työoikeuden perusteet. Helsinki: Books on Demand.

Häkkinen, A. 2021. Maalittamisen laajuutta käsittelevä kirjallinen aineisto - yhteenveto. Sisäministeriön julkaisu 2021:8. Helsinki: Sisäministeriö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-616-4> [viitattu 8.2.2024].

Illman, M. 2020. Järjestelmällinen häirintä ja maalittaminen - Lainsäädännön arviointia. Valtioneuvoston selvitys 2020:3. Helsinki: Valtioneuvoston kanslian strategiaosasto. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020120399312> [viitattu 1.2.2024].

ISO Training Institute. 2020. PDCA | PDSA | Deming Cycle | Shewhart Cycle | PDCA cycle | pdsa cycle | continuous improvement. Youtube. Videoleike. Julkaistu 4.5.2020. Saatavissa: https://www.youtube.com/watch?v=JdvJb_EIQHE [viitattu 22.3.2024].

Joensuun kaupunki. 2023a. Kaupunki ja hallinto – Joensuu lukuina. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.joensuu.fi/joensuu-lukuina> [viitattu 28.2.2024].

Joensuun kaupunki. 2023b. Joensuun kaupungin strategia 2021–2025. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.joensuu.fi/documents/144181/1835043/joensuu_strategia_2021-2025.pdf/dfc9a104-8cbe-34de-f390-58caac58236b [viitattu 28.2.2024].

Joensuun kaupunki. 2023c. Kaupunki ja hallinto – Päätöksenteko – Luottamushenkilöorganisaatio. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.joensuu.fi/luottamushenkilöorganisaatio> [viitattu 28.2.2024].

Jyväskylän yliopisto. 2012. Kyselyn vastausten analysoimiseen käytettävien mallien tekeminen. WWW-dokumentti. Päivitetty 28.5.2012. Saatavissa: <https://www.jyu.fi/digipalvelut/fi/ohjeet/korppi-ohjeet/kyselyt/ukk/kyselyn-vastausten-analysointi/mallien-tekeminen> [viitattu 15.4.2024].

Jyväskylän yliopisto. 2024. Tutkimusmenetelmät ja tutkimusaineistot. WWW-dokumentti. Päivitetty 15.3.2024. Saatavissa: <https://openscience.jyu.fi/fi/opetus/perustutkinto-opiskelijat/opiskelumateriaalit/kirjastotuutori/2-hae-lahetet/nain-loydat-tietoa-tutkimusmenetelmista> [viitattu 30.3.2024].

Kananen, J. 2019. Opinnäytetyön ja pro gradun pikaopas – Avain opinnäytetyön ja pro gradun kirjoittamiseen. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kanerva, J. 2022. Maalittamisen rikosoikeudellinen sääntely. Arviomuistio. Oikeusministeriön julkaisu. Mietintöjä ja lausuntoja 2022:29. Helsinki: Oikeusministeriö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-542-5> [viitattu 8.2.2024].

Kuntalaki 10.4.2015/410.

Tietoarkisto s.a. Aineiston dokumentointi ja raportointi. Teoksessa Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/tietoarkisto/asia-kirjat/arkistonmuodostussuunnitelma/tietosuojaseloste/> [viitattu 15.4.2024].

Limnell, J & Iloniemi, J. 2018. Uhkakuvat. Jyväskylä: Docendo Oy.
Makkonen, T. 2003. Syrjinnän vastainen käsikirja. PDF-dokumentti. Helsinki: Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö IOM Baltian ja Pohjoismaiden aluetoimisto.

Meri, L. 2023. Maalittamisilmion kriminalisointi. Oikeusministeriö. WWW-kolumni. Saatavissa: <https://oikeusministerio.fi/-/maalittamisilmion-kriminalisointi> [viitattu 1.4.2024].

Neuvonen, R. 2015. Vihapuhe Suomessa. Helsinki: Edita.

Oikeusministeriö. 2018. Syrjintä Suomessa – Ajankohtaista tietoa syrjinnästä ja yhdenvertaisuudesta. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://yhdenvertaisuus.fi/documents/5232670/11141214/H%C3%A4irint%C3%A4+Po-lyc+Brief+FI/032fded6-8ccd-acab-0c52-d9d051d50a87/H%C3%A4irint%C3%A4+Policy+Brief+FI.pdf> [viitattu 1.2.2024].

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2015. Kehittämistyön menetelmät - Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3. uudistettu painos. Helsinki: SanomaPro.

Opetushallitus. 2024a. Häirinnän määrittely ja lainsäädäntö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/hairinnan-maarittely-ja-lainsaadanto> [viitattu 27.3.2024].

Opetushallitus. 2024b. Kiusaamisen määrittely ja lainsäädäntö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kiusaamisen-maarittely-ja-lainsaadanto> [viitattu 9.2.2024].

Oulun yliopisto s.a. Kiusaamisen ja häirinnän ehkäisy Oulun yliopistossa. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www oulu.fi/external/hyvinvointi/Kiusaamisen_ ja_hairinnan_ ehkaisy_FI.pdf [viitattu 9.2.2024].

Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus. E-kirja. Saatavissa: <https://www.elibrary.com/book/9789523456167> [viitattu 1.2.2024].

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Sanastokeskus. 2022. Informaatiovaikuttamisen käsitteitä. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.huoltovarmuuskeskus.fi/fi-les/08b491d7e81367aadf73960423421cfb897135f1/informaatiovaikuttamisen-kasitteita.pdf> [viitattu 24.3.2024].

Sisäministeriö. 2021. Maalittamisen vastaisten toimien tehostaminen. Sisäministeriön julkaisuja 2021:3. Työryhmäraportti. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-623-2> [viitattu 1.2.2024].

Sisäministeriö s.a. Hybridituhhat ja hybridivaikuttaminen. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://intermin.fi/kansallinen-turvallisuus/hybridituhhat> [viitattu 9.2.2024].

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

Suomi.fi s.a. Sisäisen turvallisuuden sanasto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://sanastot.suomi.fi/terminology/02462623-9925-43d7-b117-2ee271cebdb7/concept/0ec411fe-b165-4b64-933e-0f5a7378b6ec> [viitattu 15.2.2024].

Tasa-arvovaltuutettu s.a. Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://tasa-arvo.fi/hairinta> [viitattu 1.2.2024].

Tolvanen, M. 2024. Rikosoikeuden professori emeritus. Haastattelu 16.3.2024.

Tolvanen, M. 2023. Maalittamisen rangaistavuus. Luentomateriaali.

Tolvanen, M & Silvennoinen, E. 2023. Selvitys henkisen väkivallan rangaistavuudesta ja vainoamisen oikeuskäytännöstä Suomessa. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2023:20. Helsinki: Oikeusministeriö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-675-0> [viitattu 1.2.2024].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi. E-kirja. Saatavissa: <https://www.elibrary.com/book/9789520400118> [viitattu 5.2.2024].

Työturvallisuuskeskus s.a. Häirintä ja epäasiallinen kohtelu. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://ttk.fi/tyoturvallisuus/tyoympariston-turvallisuus/hairinta-ja-epaasiallinen-kohtelu/> [viitattu 10.2.2024].

Valtioneuvosto. 2023. Keskustelupaperi: Hybridivaikuttamiselta suojautumisessa on tärkeää ymmärtää sen taustalla vaikuttavia psykologisia tekijöitä. Valtioneuvoston viestintäosasto. Tiedote 24.8.2023. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/keskustelupaperi-hybridivaikuttamiselta-suojautumisessa-on-tarkeaa-ymmartaa-sen-taustalla-vaikuttavia-psykologisia-tekijoita> [viitattu 9.2.2024].

Valtioneuvoston kanslia. 2019. Informaatiovaikuttamiseen vastaaminen – opas viestijöille. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2019:11. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-708-6> [viitattu 8.2.2024].

Vehkalahti, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Tammi.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Helsinki: Tammi.

Vilka, H. 2011. Seksuaalinen häirintä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. 5. päivitetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325.

Häirintä s.a. Yhdenvertaisuusvaltuutettu. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/hairinta> [viitattu 9.2.2024].

Vihapuhe s.a. Yhdenvertaisuusvaltuutettu. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/vihapuhe> [viitattu 8.2.2024].

Yhdenvertaisuusvaltuutettu. 2020. Yhdenvertaisuuden edistäminen. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/yhdenvertaisuuden-edistaminen> [viitattu 9.2.2024].

Webropol Oy s.a. Webropol Analytics. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://webropol.fi/webropol-moduulit/analytics/> [viitattu 1.4.2024].

KUVALUETTELO

Kuva 1. Joensuun kaupungin luottamushenkilöorganisaatio. Joensuun kaupunki. 2023c. Kaupunki ja hallinto – Päätöksenteko – Luottamushenkilöorganisaatio. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.joensuu.fi/luottamushenkilöorganisaatio> [viitattu 28.2.2024].

Kuva 2. Teemahaastattelun analyysi. Kuvakaappaus. Räsänen, A. 15.3.2024.

Kuva 3. Webropol-kyselyn kysymys 5. Kuinka usein olet kokenut häirintää luottamustehtävissä viimeisen 12 kuukauden aikana? Kuvakaappaus. Räsänen, P. 1.3.2024.

Kuva 4. Webropol-kyselyn kysymys 7. Minkä vuoksi arvioit joutuneesi häirinnän kohteeksi? Kuvakaappaus. Räsänen, P. 1.3.2024.

Kuva 5. Webropol-kyselyn kysymys 10. Millaista häirintää olet kokenut? Kuvakaappaus. Räsänen, P. 1.3.2024.

Kuva 6. Webropol-kyselyn kysymys 15. Onko häirinnällä ollut vaikutusta päätöksentekoon? Kuvakaappaus. Räsänen, P. 1.3.2024.

Kuva 7. Webropol-kyselyn kysymys 16. Koetko joutuneesi maalittamisen kohteeksi? Kuvakaappaus. Räsänen, P. 1.3.2024.

Kuva 8. Webropol-kyselyn kysymys 18. Missä maalittaminen on tapahtunut? Kuvakaappaus. Räsänen, P. 1.3.2024.

Kuva 9. Webropol-kyselyn kysymys 20. Mikä on ollut mielestäsi maalittamisen motiivi? Kuvakaappaus. Räsänen, P. 1.3.2024.

Kuva 10. Webropol-kyselyn kysymys 23. Onko maalittamisella ollut vaikutusta päätöksentekoon? Kuvakaappaus. Räsänen, P. 1.3.2024.

Kyselylomake

Joensuun kaupungin luottamushenkilöihin kohdistuva häirintä ja maalittaminen

Opinnäytetyötä varten teemme kyselyn, joka keskittyy häirintään ja maalittamiseen liittyviin kokemuksiin luottamustehtävissä. Toivomme, että mahdollisimman moni vastaa kyselyyn, koska siihen osallistumalla vaikutat suoraan konkreettisiin toimenpiteisiin, jotka parantavat tilannetta ja luovat turvallisemman ympäristön kaikille.

Teidän vastaukset auttavat meitä ymmärtämään häirinnän ja maalittamisen ilmiötä. Kyselyn tulokset ovat avainasemassa, kun laadimme Joensuun kaupungille toimintaohjeet häirinnän ja maalittamisen torjumisesta ja hallitsemiseksi.

Kysely toteutetaan anonyymisti, eikä kyselyssä kerätä puoluetietoja.

Kyselyyn vastaaminen kestää noin 10 minuuttia. Kysymykset ovat monivalintakysymyksiä, joihin voit valita useamman eri vaihtoehdon.

Kiitos kun osallistut!

Taustatiedot

1. Mikä on sukupuolesi?

- Nainen
 Mies
 Muu

2. Mihin ikäryhmään kuulut?

- alle 18
 18 - 29
 30 - 45
 46 - 59
 60+

3. Kuinka hyvin tunnet ilmiöt häirintä ja maalittaminen?

4. Kuinka hyvin tiedät ilmiöihin liittyvän lainsäädännön?

Häirintä

Häirintä on jatkuvaa kielteistä toimintaa tai käyttäytymistä. Häirintää on esimerkiksi toistuva uhkailu, pelottelu, ilkeät ja vihjailevat viestit, väheksyvät ja pilkkaavat puheet, työnteon jatkuva perusteeton arvostelu ja vaikeuttaminen. Häirintää on myös maineen tai aseman kyseenalaistaminen, työyhteisöstä eristäminen sekä seksuaalinen häirintä.

5. Kuinka usein olet kokenut häirintää luottamustehtävissä viimeisen 12 kuukauden aikana?

- En kertaakaan, enkä ole havainnut Joensuun kaupungin luottamushenkilöihin kohdistuvaa häirintää
- En kertaakaan, mutta olen havainnut Joensuun kaupungin luottamushenkilöihin kohdistuvaa häirintää
- 1 - 5
- 6 - 12
- Muutaman kerran kuukaudessa
- Viikottain
- Päivittäin

6. Missä häirintää on tapahtunut?

- Sosiaalisessa mediassa
- Julkisessa tilassa
- Luottamustehtävässä
- Kokouksessa
- Keskustelupalstassa
- Sähköpostissa
- Tekstiviestissä
- Muu, missä?

7. Minkä vuoksi arvioit joutuneesi häirinnän kohteeksi?

- Luottamustehtävän
- Mielenpiteen
- Päätöksenteon
- Poliittisen motiivin
- En osaa sanoa
- Muu, minkä?

8. Mikä on ollut mielestäsi häirinnän motiivi?

- Katkeruus
- Kosto
- Pakkomielle
- Rikollinen toiminta
- En osaa sanoa
- Muu, mikä?

9. Milloin häirintää on tapahtunut?

- Luottamustehtävän yhteydessä
- Vapaa-aikana
- Yleistapahtumassa
- Vaalikampanjan yhteydessä
- Muu, milloin?

10. Millaista häirintää olet kokenut?

- Sanallinen häirintä (uhkailu)
- Seksuaalista häirintää
- Fyysistä häirintää
- Epäasiallista käytöstä
- Kiusaamista
- Vihapuhetta
- Syrjintää
- Muu, millaista?

11. Kuka tai ketkä ovat häirinneet?

- Tuntematon tekijä (anonyymi tai ei tunnistettavissa)
- Tuttu henkilö
- Kaupungin asukas
- Esihenkilö
- Poliitikko
- Kaupungin työntekijä
- Muu, kuka tai ketkä

12. Kenelle olet ilmoittanut häirinnästä?

- Esihenkilölle
- Luottamushenkilölle
- Viranomaiselle (poliisi)
- Turvallisuuspäällikölle
- Puheenjohtajalle (hallitus, valtuusto, lautakunta)
- Poliittisen ryhmän puheenjohtajalle
- Muu, kenelle?

13. Keihin häirinnällä ollut vaikutusta?

- Ainoastaan sinuun
- Lähiomaisiin
- Lähipiiriin
- Luottamushenkilöihin
- Muu, keneen

14. Millä tavoin häirintä on vaikuttanut?

- Turvallisuuden tunne on alentunut
- Psykkiseen terveyteen
- Fyysiseen terveyteen
- Motivaatio luottamustehtäviin on vähentynyt
- Motivaatio luottamustehtäviin on lisääntynyt
- Ei mitenkään
- Muutoin, miten

15. Onko häirinnällä ollut vaikutusta päätöksentekoon?

- Ei vaikutusta
- Hieman vaikutusta
- Paljon vaikutusta
- En osaa sanoa, onko ollut vaikutusta

Maalittaminen

Maalittaminen on yleensä tietoverkoissa tapahtuvaa järjestelmällistä toimintaa, jossa kohdetta uhataan tai loukataan esimerkiksi levittämällä hänen yksityiselämänsä kuuluvia tietoja tai esittämällä hänestä perättömiä tai muuten halventavia tietoja. Maalittamisella pyritään vaientamaan kohde tai muuten vaikuttamaan hänen toimintaansa.

16. Koetko joutuneesi maalittamisen kohteeksi?

- Kyllä
- En
- En, mutta olen havainnut muihin kohdistunutta häirintää
- En osaa sanoa

17. Millaista maalittamista olet kokenut?

- Suoraa uhkailua
- Epäsuoraa uhkailua
- Vihaviestejä
- Yksityiselämän tietojen levittämistä ja niiden vääristelemistä
- Mustamaalaamista
- Muu, millaista?

18. Missä maalittaminen on tapahtunut?

- Sosiaalisessa mediassa
- Keskustelupalstalla
- Sähköisessä tietoverkossa
- Lehdissä
- Muu, missä?

19. Kenelle olet ilmoittanut maalittamisesta?

- Esimiehelle
- Luottamushenkilölle
- Viranomaiselle (poliisi)
- Turvallisuuspäällikölle
- Puheenjohtajalle (hallitus, valtuusto, lautakunta)
- Poliittisen ryhmän puheenjohtajalle
- Muu, kenelle?

20. Mikä on ollut mielestäsi maalittamisen motiivi?

- Päätöksentekoon vaikuttaminen
- Katkeruus
- Kosto
- Pakkomielle
- Rikollinen toiminta
- En osaa sanoa
- Muu, mikä

21. Millä tavoin maalittaminen on vaikuttanut sinuun?

- Turvallisuuden tunne on alentunut
- Psyykkiseen terveyteen
- Fyysiseen terveyteen
- Motivaatio luottamustehtäviin on vähentynyt
- Motivaatio luottamustehtäviin on lisääntynyt
- Ei mitenkään
- Muutoin, miten

22. Keihin maalittamisella ollut vaikutusta?

- Ainostaan sinuun
- Lähiomaisiin
- Lähipiiriin
- Luottamushenkilöihin
- Muu, keneen?

23. Onko maalittamisella ollut vaikutusta päätöksentekoon?

- Ei vaikutusta
- Hieman vaikutusta
- Paljon vaikutusta
- En osaa sanoa

Teemahaastattelukysymykset

Kokemusasiantuntijoiden haastatteluissa on tarkoitus saada luotua kuvaa uhrin näkökulmasta; mitkä eri tekijät maalittamisen tai siihen rinnastettavan tapahtuman aikana ovat nousseet esille ja minkälainen ajallinen yhteys eri tekijöillä on ollut toisiinsa. Haastattelussa otetaan erityisesti esille myös uhrin asema ja se, millä tavalla uhri on kokenut saaneensa tukea ja apua, ja onko siinä ollut epäselvyyttä, vaikeuksia tai onko sitä voinut tilanteessa saada. Haastatteluvastaukset jäävät opinnäytetyön laatijan haltuun ja niistä koostetaan opinnäytetyöhön yhteenveto, jota tarkastellaan ja pohditaan teorian kanssa ja käytetään kokonaisuudessa johtopäätöksien sekä tuotoksen valmistamisen tueksi. Haastattelut analysoidaan teemoittelulla ja luokittelulla, joten niistä ei voi yksilöidä ketään vastaajaa.

KYSYMYKSET:

- Oletko kokenut luottamustehtävässä tai muualla häirintää tai maalittamista? Millaista häirintä tai maalittaminen on ollut?
- Tiedätkö kuka tai ketkä näiden tapahtumien takana on?
- Missä häirintä ja maalittaminen on tapahtunut? (Some ja mikä alusta)?
- Miten koettu häirintä tai maalittaminen on vaikuttanut sinuun henkilöinä?
- Onko kokemus vaikuttanut luottamustehtävän tekemiseen ja miten? Päätöksenteko?
- Miten olet reagoinut tilanteeseen?
- Oletko hakenut apua koettuun häirintään tai maalittamiseen? Mistä olet saanut apua ja millaisia tukitoimia olet kokenut hyödyllisiksi?
- Kuinka oma puolue, muut luottamushenkilöt tai kaupunki on tukenut sinua tilanteessa?
- Mitä tukea olisit toivonut?
- Millä keinoilla häirintää ja maalittamista voidaan ennalta estää tai miten siihen voitaisiin varautua?

Asiantuntijahaastattelukysymykset

Anne Räsänen
Pasi Räsänen
Tradenomi (AMK), turvallisuusala
Opinnäytetyö Häirinnästä maalittamiseen

8.3.2024

Haastateltava
Neuvotteleva lakimies, professori (Emeritus) Matti Tolvanen

HAASTATTELUKYSYMYKSET

Asiantuntijahaastatteluissa pyritään määrittelemään häirinnän ja maalittamisen ilmiötä tarkastelemalla eri tekijöitä, jotka ovat keskeisiä häirinnän ja maalittamisen tapahtuessa. Erityisesti tarkastellaan yhteiskunnallista näkökulmaa ja pyritään ymmärtämään, miten ilmiö tunnistetaan ja tunnustetaan yhteiskunnassa. Haastatteluvastaukset tallennetaan ja niitä käsitellään opinnäytetyön aikana yhdessä teorian kanssa. Asiantuntijan haastattelu tehdään nimellä, ja sen tarkoituksena on tarjota tukea ja syventää ymmärrystä maalittamisen ilmiöstä opinnäytetyön tutkimuksen tueksi.

YLEINEN OSUUS:

- Miten määrittelisit maalittamisen?
- Miten määrittelisit häirinnän?
- Missä ympäristöissä maalittamista tapahtuu?
- Mitkä tekijät vaikuttavat maalittamisen ilmiöön?
- Milloin mielestäsi alettiin puhua häirintään ja maalittamiseen liittyvistä ilmiöistä?
- Mitkä ovat häirinnän ja maalittamisen eroavuudet?

MAALITTAMINEN: YMMÄRTÄMINEN JA "TUNNUSTAMINEN"

- Onko maalittaminen virallisesti tunnistettu ja "tunnustettu" ilmiö tänä päivänä?
- Mikä on kantasi maalittamisen erilliskriminalisointiin, perustelee?
- Mitkä ovat juridiset näkökulmat ja keinot, joita voidaan käyttää maalittamiseen liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi?

HÄIRINNÄN JA MAALITTAMISEN ILMIÖN HAASTAVUUS

- Mitkä tekijät ovat voimakkaan kasvun taustalla häirinnän ja maalittamisen ilmiöissä?
- Onko ilmiöt hallittavissa tällä hetkellä?
- Onko mielestäsi häirintään ja maalittamiseen vaikea puuttua?

Kyselyn tiedote

HÄIRINNÄSTÄ MAALITTAMISEEN

Hei arvoisat kaupunginvaltuutetut.

Olemme Anne ja Pasi Räsänen, virkavapaalla olevia poliiseja. Opiskelemme parhaillaan ammattikorkeakoulussa ja teemme opinnäytetyötä Joensuun kaupungin toimeksiantona kaupunginvaltuutettuihin kohdistuvasta häirinnästä ja maalittamisesta.

Opinnäytetyötä varten teemme kyselyn, joka keskittyy häirintään ja maalittamiseen liittyviin kokemuksiin. Toivomme, että mahdollisimman moni vastaa kyselyyn, koska siihen osallistumalla vaikutat suoraan konkreettisiin toimenpiteisiin, jotka parantavat tilannetta ja luovat turvallisemman ympäristön kaikille.

Teidän vastaukset auttavat meitä ymmärtämään häirinnän ja maalittamisen ilmiötä. Kyselyn tulokset ovat avainasemassa, kun laadimme Joensuun kaupungille toimintaohjeet häirinnän ja maalittamisen torjumisesta ja hallitsemiseksi.

Kysely toteutetaan anonymisti, eikä kyselyssä kerätä puoluetietoja.

Kyselyyn vastaaminen kestää noin 10 minuuttia. Vastausaikaa kyselyyn on helmikuun loppuun asti 29.2.2024.

Kiitos kun osallistut!

Pasi Räsänen puh. 041 3191593 epara009@edu.xamk.fi

Lisätietoa asiasta antaa valmius- ja turvallisuuspäällikkö Ville Leinonen puh. 013 337 9112

